

Vetőmag

A
Vetőmag
Terméktanács
folyóirata

XIII. évfolyam, 2006/2

Szerkeszti a szerkesztőbizottság
Elnök: Dr. Hullán Tibor

Növényfajta oltalma és a licencdíj

Ha egy gazdálkodó fémzárolt vetőmagot vásárol, a vetőmag árában két összefüggő, de mégis szigorúan elkülönülő alkotóelem ellenértékét fizeti ki. Egyrészt kifizeti a vetőmag **biológiai értékét**, ezen belül a fajtafenntartás, a vetőmagtermesztés, tisztítás, minősítés költségeit, melynek eredményeképpen a vetőmagból növény és termés jöhet létre. Másrészt kifizeti az adott vetőmagban felhalmozott öröklött tulajdonságok **genetikai értékét**. Az utóbbiak hosszú évek nemesítési munkájának eredményei és olyan tulajdonságok összessége, amiért az adott fajtát a vetőmag felhasználójának termelni érdemes. Csak a legfontosabbakat kiemelve: kór és károkozókkal szembeni öröklött ellenálló képesség, termesztési viszonyokhoz való alkalmazkodóképesség, beltartalmi értékek, termőképesség, termés piaci értékesítését befolyásoló tényezők, stb. A genetikai értékek összessége adja a fajtaértéket, ami különböző módon megkülönböztethető más fajtától. E tulajdonságok változatlanlansága öntermékenyülő fajok esetében hosszabb ideig megmarad.

Manapság az öntermékenyülő növények hosszabb távú állandóságára alapozva, és **félreértelmezett takarékosági szempontok miatt**, rendszeressé vált a saját termés visszavetése. Ilyen esetben a gazdálkodó spórol a biológiai érték megvásárlásánál (saját munka) és teljes mértékben megtakarítja a genetikai értéket a növénynemesítési munka ellenértékének kifizetését. Ez a licencdíj.

A nemesítő (fajtajogosult) jövedelme így jelentősen csökken. Erre mondjuk, hogy az ő baja, de ez – előbb-utóbb – minden termelő gondja lehet, ha a nemesítési munka elmaradása új fajták hiányához vezet, vagyis versenyhátrányt jelent a magyar gazdálkodók számára.

Az elmaradó licencdíjak jogos behajtása érdekében alakult ki a növényfajták szabadalmi oltalma, amit az EU-ban a 2100/94 EK jogszabály, Magyarországon a 2002. évi XXXIX. sz. Szabadalmi törvény XIII. fejezete szabályoz.

Az EU előírások kimondják (2100/94 EK 14.§.), hogy minden gazdálkodónak joga van saját birtokán saját termését visszavetni, de ez csak a termelőre vonatkozik, vetési célból forgalomba hozni, vagy más módon a megtermelt maganyagot ilyen célból átadni nem szabad. A saját célú felhasználásnak feltétele, hogy a „**termelő köteles méltányos díjat fizetni**” a fajtajogosultnak.

E fizetési kötelezettség alól felmentést kapnak a kistermelők.

A kistermelőknek azokat a gazdálkodókat kell tekinteni, „akik 92 tonna gabona termesztéséhez szükséges területnél nem nagyobb területen folytatnak nö-

vénytermesztést”. A termelőkapacitás meghatározása lehetővé teszi, hogy különböző körülmények között gazdálkodókra azonos elvek vonatkozzanak. A 92 t nálunk kb. 20 ha gazdasági méretet jelent.

A fajtajogosultak és a gazdálkodók képviselőinek célszerű megegyezni, hogy növényfajonként mit tekintenek „méltányos összegnek” a saját termés saját használatban lévő birtokán végzett visszavetés ellenértékéért.

A téma előtérbe kerülését és mielőbbi rendezését – szakmai okokon kívül – jogszabályi változások is indokoltá teszik. Kezdjük az utóbbival.

Jogszabályi okok

Megjelent a 2005. évi CLXV törvény az iparjog és szerzői jogok érvényesítéséről (Országgyűlés által elfogadva 2005. XII. 19.). E törvény – többek között – „a növényfajta oltalom bitorlását” is rendezi. Előírja, hogy a „bitorlást” megállapító bírósági határozat után a bíróság **végrehajtást** közvetlenül **elrendelő határozatot hoz**, ami alapján a kötelezett – tehát a jogosulatlan fajtahasználó – három napos határidővel önkéntesen teljesíthet /184/A §. (1)/. A teljesítés – fizetés – elmaradása pénzbírsággal sújtható, ami napi 10.000 Ft-tól 200.000 Ft-ig terjedhet (2. pont). A törvény továbbiakban részletesen szabályozza az eljárási rendet, és azzal fejezi be (317.§.), hogy a rendelkezések a „2004. április 19. 2004/48. EK irányelvnek való megfelelést szolgálják”.

Szeretném figyelmükbe ajánlani még a hivatkozott törvény 115/c. §-át, miszerint a **közösségi növényfajta oltalom bitorlása** esetén ugyanazokat a jogkövetkezményeket kell alkalmazni, mint amit a hazai növényfajta oltalom bitorlására a törvény meghatároz.

Tehát nem megoldás a külföldi fajták használata és saját területen való ismételt elvetése.

Mielőtt a kérdés előtérbe kerülésének szakmai okaira áttérnék, felhívom a nemesítők és érdekeltek figyelmét a Magyar Szabadalmi Hivatal honlapjáról lehívható „Kérdés-felelet a növényfajta oltalom témakörében” anyagra (lehívható: www.mszh.hu/kiadv/ingy_magy/kerdes_felelet_novenyfajta_2005.pdf). Itt magáról az oltalomról lehet egyszerű és teljes körű ismereteket szerezni.

Szakmai okok

Magyarországon a növénynemesítést állami intézményekben, az állami pénzen végezték. A rendszerváltás tette lehetővé a magánnemesítést.

A hazai nemesítés versenyképessége érdekében – és egyéb takarékosági szempontokból – az állam bár megtartotta közvetlen, vagy közvetett tulajdonosi viszonyát, **erősen visszavonult a kutatások finanszírozásától**.

Ma már ott tartunk, hogy az „állami nemesítő intézetek” – egy-két pályázat, vagy célzott támogatás kivételével – saját bevételből kell eltartsák magukat.

Az átalakulás első jele a külföldi, nemzetközi nemesítő házak megjelenése és térhódítása volt. A fajtaoltalom problémájára is visszavezethető, hogy e cégek tevékenysége elsősorban az idegen megtermékenyülésük miatt, a mindig új vetőmag beszerzését igénylő hibrid fajták (fajok) előállítására és forgalmazására terjedt ki. E fajcsoportok nemesítése vetőmag-előállítása többelegyesebb, ami – az egyéb okokon kívül – elősegítette a differenciálódást.

A hazai nemesítésnek elsősorban az öntermékenyülő növényfajok maradtak, melyek egyben jobban igénylik a helyhez kötöttséget. A búza példáját említve, hiába jelentek meg orosz, olasz, francia fajták a hazai termesztésben, az igények hosszabb távú kielégítésére ezek alkalmatlanok voltak, és csak mint nemesítési források jelentettek előrelépést. A tapasztalatok azt bebizonyították, hogy körülményeink között hosszú távon nem versenyképesek. Ezen alapvetően az a tény sem változtatott, hogy időnként kiváló külföldi búzafajták jelennek meg a hazai kínálatban.

Jelenleg a vetőmagforgalom 80 %-át biztosító 20 fajta közül három a külföldi nemesítésű. Nagyjából ez az alaphelyzet van a többi öntermékenyülő növényfajnál is, bár itt igen sok egyéb tényező módosítólag hat (végtermék iránti feldolgozóipari igény, vagy a vetőmag iránti kisebb kereslet, stb.).

A kialakult helyzet végiggondolása után szerintem egyértelmű, hogy a magyar gazdálkodó számára a termelésben meghatározó **a minőségben kiemelkedő hazai nemesítésű fajták használata**.

E következtetés nyilvánvalóságát több tényező beárnyékolja. Ilyen az intervenció értékesítési lehetőség alacsony minőségi igénye, ami látszólag nem indokolja a minőségi fajtákat, és a rendszeres vetőmag-felújítást.

Intenzív szabad kereskedelem

Látszólag és egyenlőre, de nagy kérdés, mi lesz az itthon tárolt és minőségre nem mindig egyöntetű készletekkel. Lassan alakul ki a harmadik országba és EU-n belülről irányuló intenzív szabad kereskede-

lem. A feldolgozó igények sem ismerik el maradéktalanul a minőségi árubúza kínálat fontosságát.

E folyamat összefoglaló hatása a kalászosok, kiemelten az őszi búza vetőmagszaporításának radikális visszaesésében jelentkezik.

Az árutermelő terület nem csökkent, ugyanakkor a fémező, minősített vetőmag iránti igény visszaesett.

Az előző évek 45–50 %-os felújítási aránya jelenleg 28 %. 2005-ben a megtermelt nyers vetőmagkészlet 223.040 t volt, ebből fémező vetőmagként elvetésre került 79.346 t, a teljes termés 35 %-a. Hatására ráfizetéses lett a vetőmag-előállítás és sok őszi búza vetőmagtermelő felhagyott tevékenységével. A 2006. évi szemlére bejelentett 28.340 ha kevesebb, mint bármikor volt az elmúlt évtizedekben, és az eddigi alsó rekordot produkálva, 1992 évtől (33.834 ha) is messze elmaradt. A 2004. évi őszi búza szaporító területől 22.068 ha-ral kevesebb. Mindebből az következik, hogy **idén ősszel – ha csak csoda nem következik be – vetőmagterület is jelentkezik.**

Magam részéről nem hiszek a csodákban, ezért mindent meg kell tenni a negatív folyamatok leállítására.

Javaslatok

A Vetőmag Szövetség és Terméktervezés 2005 tavaszán – látva a fémező, minősített vetőmaghasználat visszaesését, és annak következményeként a jelentős vetőmag maradvány készleteket – az FVM részére több javaslatot terjesztett elő.

Az intézkedések szükségességével általában egyetértettek, de a továbblépés megoldására piaci eszközök használatát és nem állami lehetőségeket javasoltak.

Ennek egyik módja a visszavetésre felhasznált maganyag alapján a területegységre vetített licenccij befizetésének bevezetése. Ennek jogi hátterét, lehetőségeit már bemutattam. A hazai forgalomba kerülő búzafajták 97 %-át már szabadalmaztatták.

A jövőben a régi és nem szabadalmazott fajták visszavetésre kerülnek, vagyis minden elvetett maganyag szabadalmi termékből származik, ami DNS vizsgálattal is bizonyítható. Így a visszavetés jogilag kimeríti a növényfajta oltalom bitorlásának fogalmát. Ez alól kivétel a „kisgazdaság” és az, aki hitelt érdemlően igazolja, hogy rendszeresen fémező vetőmagot használ.

Ellenvéleményként felmerülhet, hogy – ahogyan eddig – az állam a nemesítő helyek támogatásával vállalja ezt, vagyis a licenccij helyett a nemesítés támogatását.

Lássuk erre az ellenvéleményeket:

➤ Mindennemű támogatás csak a nemzeti kontingens terhére történhet, ezt pedig jelenleg az EU támogatással együtt megkapják a gazdálkodók.

➤ Az EU és a nemzeti támogatás mellett, az intervencióra átvett termék ára megfelelő fedezetet nyújt a gazdálkodóknak ahhoz, hogy megvehessék a vetőmagot.

➤ A nemesítő intézmények anyagi forrásait is célszerű a piaci elismertetéshez kapcsolni, vagyis az a nemesítés kapjon nagyobb elismertséget, amelynek fajtája, vetőmagja iránt érdeklődés van.

Összefoglalva eljutottunk egy pontra, ahol a vetőmag-felhasználók és nemesítők érdekei találkoznak, ahol meg kell keresni a lehetőséget, egyrészt a hazai növénytermesztés piaci konform finanszírozására, másrészt a gabonaágazat hazai minőségi fajtaellátottságának biztosítására.

Dr. Hullán Tibor

Az egységes területalapú támogatáshoz kapcsolódó kiegészítő nemzeti támogatás feltételei

Az Európai Unióhoz (EU) történt csatlakozásunkkal hazánkban is megváltozott a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatások rendszere. Az új követelmények megfelelő teljesítése és annak ellenőrzése mind a támogatást igénylő, mind a támogatásokat kifizető intézmény részéről pontos és körültekintő munkát igényel.

A szóban forgó támogatások feltételeit a vonatkozó EU jogszabályokkal összhangban lévő FVM rendeletek szabályozzák. A jogi szaknyelv olykor meglehetősen bonyolult volta miatt, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), a közérthetőbb nyelvezetű tájékoztató-anyagokkal, közleményekkel törekszik elősegíteni a támogatási feltételek minél alaposabb megértését, megismerését.

Ezt igyekszünk jelen cikkünkkel az *egységes területalapú támogatáshoz* kapcsolódó, bizonyos vetőmagok esetében igényelhető *kiegészítő nemzeti támogatás* speciális feltételeit tovább tárgyalni, s ezen túlmenően né-

hány fontos tudnivalót és tanácsot is megosztunk a vetőmagtermelőkkel.

Általánosságban elmondható, hogy az előírt támogatási feltételek teljesítésének elmulasztása miatt, az igényelt támogatási összeg nem, vagy csak részben fizethető ki. Sőt, különböző szankciók alkalmazására is sor kerülhet. Mindezt a jövőbeni igénylések esetén fontos szem előtt tartani!

Bizonyos szántóföldi növények (általában pázsitfűfélék, hüvelyesek) vetőmag célú termesztése során speciális feltételeknek kell megfelelni. (Az érintett növények listáját az egységes területalapú támogatáshoz kapcsolódó kiegészítő nemzeti támogatás igénybeviteléről szóló aktuális FVM rendelet melléklete tartalmazza.)

A területalapú támogatási kérelem beadása és módosítása határidőkhöz kötött. A határidőt követően nem lehet olyan módosítási kérelmet elfogadni, amely az eredetileg igényelt támogatási összeg emelkedésével járna. Például, nem lehet a

parcella területét növelni, új parcellát felvenni, vagy a hasznosítási-kódot (a növénykultúrát beazonosító, a kérelmen feltüntetendő jelzőszám) olyanra változtatni, ami egy magasabb kifizetéssel járó „borítékba” tartozik.

A támogatási kérelmeknél általános hiába, hogy a takarmánynövények között szereplő lucerna „TAK03” hasznosítási kódját tüntetik fel a vetőmag céljára termesztett lucerna „VET 23” hasznosítási kódja helyett.

A *Kitöltési útmutató* hasznosítási-kód táblázatában feltüntetésre került, hogy mely hasznosítási-kóddal jelölt növény jogosult nemzeti támogatásra. (A „TAK03” hasznosítási kód mellett nincs megjelölve a nemzeti támogatás, ezért a „TAK03” hasznosítási kód feltüntetésre a termelő eleve nem lehet jogosult a vetőmag célból előállított lucerna után igényelhető kiegészítő nemzeti támogatásra!)

A 2006. évi egységes területalapú támogatáshoz kapcsolódó kiegészítő nemze-

ti támogatás igénybevételéről szóló 25/2006 (III. 31.) FVM rendelet 40. §-a szerint a vetőmag kiegészítő nemzeti támogatás igénybevételének feltétele:

– a vetőmag termeltetési szerződés, vagy – amennyiben a vetőmagtermelő és a vetőmag-előállító személye megegyezik – vetőmag termelési nyilatkozat vetésbejelentéssel együtt történő benyújtása az OMMI-hoz,

– a vetőmag termőterület OMMI által történő vetőmagnak alkalmas szántóföldi minősítése.

A vetőmag termeltetési szerződés, vagy vetőmag termelési nyilatkozat kötelező tartalma:

- szerződő felek (nyilatkozó) adatai,
- a mezőgazdasági termelő regisztrációs száma,
- a termelt növény faja, annak latin megnevezése,
- a vetőmagtermő terület azonosító adatai (fizikai blokk azonosítója, parcella sorszáma, parcella mérete), melyeknek a területalapú kérelemben feltüntetett adatokkal meg kell egyeznie.

Figyelem! A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer 2005-ben programszerű felújításon esett át. Ennek következtében sok blokkot jelentős változás érintett (egyes blokkok megszűntek, 2005-ös igényléshez képest új blokkok jöttek létre, illetve sok blokknak a területe változott meg). A programszerű felújítás eredményeként minden blokkazonosító – legalább – utolsó három karaktere megváltozott. Az OMMI-hoz benyújtandó vetőmag termeltetési szerződésben, vagy vetőmag termelési

nyilatkozatban az új blokkazonosítókkal kell a területeket feltüntetni, úgy, ahogyan a támogatási kérelemben szerepel. Amennyiben a szerződés, nyilatkozat nem felel meg az előírt kritériumoknak, azt módosítani szükséges a támogatásra való jogosultság érdekében.

Az OMMI igazolja az MVH felé, hogy a hozzá benyújtott szerződésben szereplő parcella/ák mekkora területe kapott vetőmagnak alkalmas szántóföldi minősítést.

A pontos adminisztráció, adatközlés azért fontos, mert az OMMI csak ezek birtokában tud az ellenőrzésekről az MVH részére elfogadható igazolásokat kiállítani és küldeni.

Az olyan területre benyújtott, illetve az olyan területet is tartalmazó támogatási kérelem, amely nem felel meg az előírt feltételeknek, jogosulatlanok, illetve csak részben jogosultnak számít. Például, ha az igénylésben feltüntetett 12 hektár olasz perje területet az OMMI csak 10 hektárra vonatkozóan igazolja, akkor 2 hektár „jogosulatlanul igényelt területnek” számít. Mindez a támogatási összeg csökkenését vonja maga után. Az EU szabályozás nagyon szigorú, akár több évre is elhúzódható jogkövetkezményeket ír elő a jogosulatlanul igényelt területekre vonatkozóan.

Az EU vonatkozó jogszabálya lehetőséget ad a termelő számára, hogy írásban értesítse az MVH-t arról, hogy a támogatási kérelem nem helytálló, illetve a benyújtása óta azzá vált. Ezt addig teheti meg, amíg nem kapott értesítést helyszíni ellenőrzés elvégzésére irányuló szándékról és az ille-

tékes hatóság még nem értesítette a kérelemben található bármiféle szabálytalanságról. (Például, ha a vetőmagtermő terület, vagy annak egy része nem felel meg az előírt feltételeknek, akkor ezt írásban jelezheti az MVH-nak. Kérheti az érintett parcellák területének csökkentését, vagy a parcellára vonatkozóan megváltoztathatja a hasznosítási-kódot egyéb növényre, aminek nem kell megfelelni a vetőmag kiegészítő nemzeti támogatásra vonatkozó speciális feltételeknek.)

Szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a fizikai blokkon belüli túligénylés is növeli a kérelmek ügyintézési idejét. Javasoljuk a kérelem benyújtása előtt, hogy az ugyanazon fizikai blokkban gazdálkodókkal egyeztessenek, s ha szükséges, tisztázzák a területeiket. Az adott fizikai blokkban az adminisztratív ellenőrzés során talált túligénylés esetében, az érintettek adategyeztetésre szóló felhívást kapnak. Amennyiben ezen nem tisztázódik a túligénylés, akkor helyszíni ellenőrzésre kerül sor. Az ellenőrzések lezárulása előtt nem kerülhet sor a támogatás kifizetésére!

A támogatásokkal kapcsolatos kérdéseivel a falugazdászokhoz, kamarai tanácsadókhoz és az MVH megyei kirendeltségeihez is fordulhat, valamint az MVH honlapján (www.mvh.gov.hu) talál fontos információkat.

Rövid tájékoztatásunk hasznosságában bízva, eredményes gazdálkodást kívánunk!

Magyar Mónika

MVH Növényi Termékek Közvetlen
Támogatási Osztálya

Agrárhíd

Szerencsés, szép elnevezés. A „híd” képletesen is jó érteket takar: két part találkozását, az ott élők együttműködését, barátságát, közös munkáját.

Az AGRÁRHÍD magyarázat nélkül is hirdeti célját: a mezőgazdaság fejlesztését. Ezzel a szándékkal rendezte

meg az idei AGRO-MASHEXPO kiállítás helyén, „A növénytermesztés helyzete és jövője Magyarországon” című konferenst beszélgetést az FVM. Az ott elhangzottakról 4 előadást közlünk cikk formájában bonyolult agrárhelyzetünk jelenéről és feladatairól.

Növénytermesztésünk versenyképessége és lehetőségeink a javításra

1. Magyarország gabona- és olajnövény-termelése

Hazánkban a **gabonafélék** vetésterületének aránya a szántóföldi növénytermesztésen belül a rendszerváltás óta folyamato-

san nőtt. Az utóbbi években megközelítette, illetve esetenként meghaladta a **70%**-ot. Ugyanakkor a gabonatermelés egyértelmű trendekkel aligha jellemezhető (1. ábra): a kibocsátás az időjárás egyre szélsőségesebb változásai, valamint – az uniós csatlakozást megelőzően – a termelési rá-

fordítások kényszerű elhanyagolása következtében erősen ingadozott (1993-ban 8,52 millió tonna, 2004-ben 16,72 millió tonna). Az elkövetkező néhány évben az egyszerűsített kifizetésnek, a termeléshez csatolt, területalapú nemzeti kiegészítő támogatásnak, a gabonapiaci intervenciók felvá-

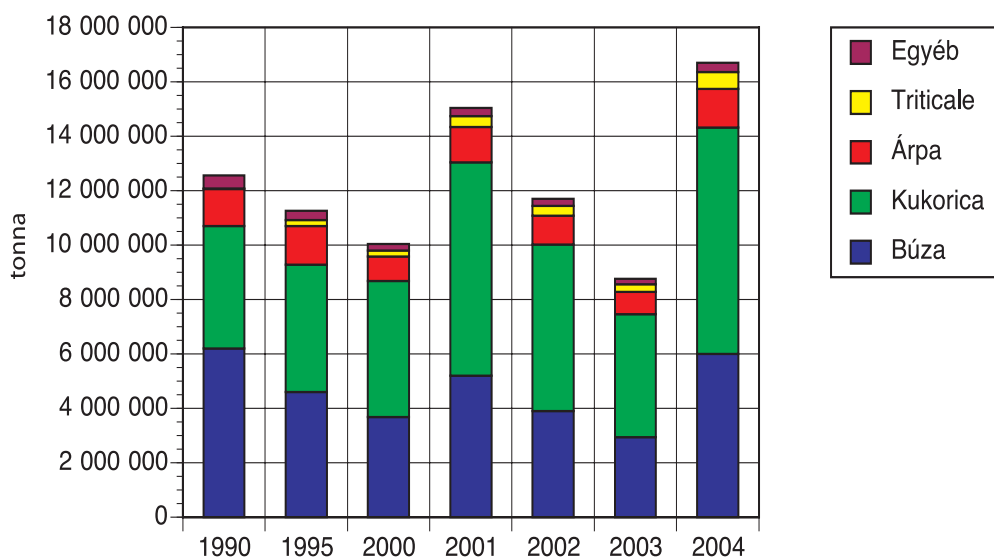
sárlási rendszernek, illetve az intervenciós árszintnek köszönhetően, a gabonafélék a gyenge termőképességű, alacsony szervesanyag-tartalmú talajokon is **meghatározó növénykultúrák** maradnak.

Magyarországon a gabonafélék a takarmánykeverék-gyártás legfontosabb alapanyagai. Éves szinten jelenleg mintegy 6–6,5 millió tonna gabonát használunk fel takarmányozásra. Szakértői becslések szerint a takarmánygabona 58%-át a takarmánykeverék-gyártók dolgozzák fel, ami azt jelenti, hogy a hazai takarmánykeverékekben a takarmánygabona részaránya 62% (az EU-25-ök átlagában ez 55%-ra, míg az EU-10-ek átlagában 60%-ra tehető).

Az időjárás tekintve a fogalmaink szerint normálisnak mondható 2001. évben **búzából** az előző évi 3,6 millió tonnához képest mintegy 40%-kal többet, közel 5,2 millió tonnát takarítottunk be. A csapadékszegény 2002 és 2003 években búzatermelésünk előbb 3,7 millió, majd 2,9 millió tonnára zuhant vissza. Egy esztendővel később azonban 6 millió, míg 2005-ben 5,1 millió tonna búza került a raktárakba. Lényeges megjegyezni, hogy a vizsgált időszakban nemcsak a hektárhozámok, de a termés minősége is erősen ingadozott. Belföldi felhasználásunk általában évi legfeljebb 3 millió tonna, ebből a mintegy 9 millió tonna őrlőkapacitással rendelkező hazai malomipar 1,3–1,5 millió tonnát dolgoz fel. Normális esetben az éves exportárualapból 1–1,5 millió tonna étkezési búzaként értékesíthető.

A hazai **kukoricatermelés** 2001-ben az előző évi, alig 5 millió tonnához képest mintegy 60%-kal nőtt, megközelítette a 7,9 millió tonnát, majd 2002-ben 6,1 millió tonnára, 2003-ban 4,5 millió tonnára esett vissza. A csatlakozás évében 8,3 millió tonnát takarítottunk be. A vizsgált időszakban a kukorica vetésterülete nem változott számottevően; 2005-ben valamivel több, mint

Magyarország gabonatermelésének alakulása (1990–2004)

Forrás: KSH

1,17 millió hektáron termesztettük, a termésmennyiség a csapadékos nyárnak köszönhetően meghaladta a 9 millió tonnát. Belföldi felhasználásunk átlagosan évi mintegy 4,5 millió tonna, kukoricafeleslegünk döntő hányada a dél-európai országokban talál(t) vevőre. Takarmányfelhasználásunk 2003-ban nem érte el a 4 millió tonnát.

Magyarországon a legtöbb kukoricát a sertéságazat fogyasztja: a takarmányozásban felhasznált összes kukorica 57%-át sertésekkel etették fel 2002-ben. Második helyen a tejtermelés állt, ezt követte a csirke-hizlalás és tojástermelés (1. táblázat).

A harmadik legfontosabb takarmánygabonából, az **árpából** 2004-ben 1,4 millió tonna termelt. A 2005-ben betakarított 1,2 millió tonna árpatermés 9,5%-kal több a 2000–2004 közötti időszak átlagánál. Éves belföldi felhasználásunk általában 0,8–1 millió tonna, ebből az évről-évre csökkenő ipari feldolgozás a KSH adatai szerint már csak 90 ezer tonna volt 2003-ban, ezzel szemben 2004-ben 194 ezer tonnára emelkedett. Kivételünk viszonylag stabilan alakult, a búzához és kukoricához képest azonban nem számottevő.

Az egyéb gabonafélék közül mindenképpen említést érdemel a **triticale**. E növény az 1990-es évtized közepétől vált egyre kedveltebbé. Vetésterülete 2004-ben elérte a 157 ezer hektárt. Míg a csatlakozás évében 622 ezer tonna triticale termelt, 2005-ben – ugyanakkora területről – 566 ezer tonnányit takarítottunk be. A triticale takarmány célú felhasználása 2004-ben meghaladta a 302 ezer tonnát.

A hazai olajnövények közül mind vetésterület, mind volumenét tekintve kiemelkedik a **napraforgó**. Termelésünk az EU-15 kibocsátásának általában 20–25%-ára tehető, 2004-ben azonban elérte annak kö-

rülbelül harmadát. Hozamaink a jobb termésű években nemcsak megközelítik, de meg is haladják az uniós átlagot (igaz, Franciaország hozamaitól messze elmaradnak). A betakarított napraforgómag mennyisége a 2000–2004 közötti időszakban – a vetésterület növekedésével párhuzamosan – folyamatosan és jelentős mértékben emelkedett: 2004-ben megközelítette az 1,2 millió tonnát, ami mintegy két és félszerese a 2000. évi termésnek. A 2005. évben 518 ezer hektárról takarítottuk be a növényt, ami az előző évi vetésterülethez képest további 6%-os növekedést jelent; a termésmennyiség megközelítette az 1,16 millió tonnát.

A **repce** vetésterülete és termésmennyisége erősen változó: míg például 2002-ben közel 130 ezer hektáron, addig 2003-ban mindössze 70 ezer hektáron termeltük; hektárhozamaink a 2000–2004 közötti időszakban 1,49–2,75 tonna között alakultak; 2004-ben rekord mennyiségű, közel 300 ezer tonna repcemagot takarítottunk be. A termésátlagok ingadozása egyrészt időjárási (gyakori fagykarak), másrészt agrotechnikai okokra vezethetőek vissza. A jövedelmező repcetermelés elengedhetetlen feltétele a hektárhozam emelése (legalább 3 tonna szintre) és stabilizálása. Megjegyzendő, hogy a Bunge Rt. (korábban Cereol Rt.) a hazai repcefeldolgozást az elmúlt években felszámolta, miközben a repceolaj iránti kereslet a közép-európai térségben a feldolgozó kapacitások szűkössége miatt folyamatosan nő.

Magyarországon – akárcsak más uniós tagállamokban – a **szójabab-termelés** marginális jelentőségű: a növény vetésterülete mindössze 20–30 ezer hektár között változik; a termésmennyiség kevéssel haladta meg a 77 ezer tonnát 2005-ben.

A főbb állattenyésztési ágazatok kukorica-felhasználása (2002)

Megnevezés	Mennyiség (ezer tonna)
Sertéságazat	2 185
Tejtermelés	650
Csirkehizlalás és tojástermelés	320
Szarvasmarha-hizlalás	255
Pulykaágazat	180
Libaágazat	165
Kacsaágazat	80
Összesen	3 835

Forrás: KSH, valamint BTT adatok alapján az AKI Agrárpolitikai Kutatások Osztályán készült számítások

2. Kilátások a hazai gabonapiacon

A magyar gabonatermelés belföldi humán-élelmiszeri és egyéb ipari felhasználása rövid- és középtávon aligha változik, miközben az állatállomány a legjobb esetben is a jelenlegi szinten stagnál. Modellszámítások [Potori és Udovecz, 2004] szerint a magyar gabona-exportárualap – normális évjáratokat feltételezve – 6,3–6,4 millió tonna között alakul az elkövetkező években. E felesleg fontos potenciális piacát jelentik az étkezési és takarmánygabonából nem önellátó észak-afrikai és közel-keleti fejlődő országok, amelyek takarmányigénye hosszútávon, a GDP növekedésével párhuzamosan, feltehetően gyors ütemben nő. E piacon a magyar malmi búza legnagyobb vetélytársa a szintén jó minőségű, kifejezetten e piacokra orientált kanadai és ausztrál búza. A közepes minőségű búza piacán a legnagyobb konkurencia Franciaország, valamint az olcsó takarmánygabonát kínáló, de a vasúti és kikötői kapacitások szűk keresztmetszetével küszködő Oroszország és Ukrajna. Dél-Nyugat-Európa, Észak-Afrika és a Közel-Kelet kukorica-piacain a magyar árunak a francia mellett a dél-amerikai és újabban az ukrán kukoricával kell felvennie a versenyt.

A magyar gabonatermelés versenyképessége, külpiacon jutásának esélye, jóllehet, viszonylag kisterületű országról van szó, térségeként igen különböző: a déldunántúli megyékből a hosszabb távon is biztosnak számító szlovén és olasz piac könnyebben elérhető, míg a keleti és délkeleti megyékből elsősorban a román piacra szállíthatunk, ide azonban többnyire csak olyankor, amikor déli szomszédunk hiánnyal küszködik. Megjegyzendő, hogy Románia 2007-ben esedékes uniós csatlakozása, a területalapú közvetlen támogatások, valamint a gabonapiaci intervenciók felvásárlási rendszer bevezetése előreláthatóan tovább nehezítheti a magyar gabona ottani piacra jutását.

A fontosabb gabonafélék magyarországi köztermesztésben elterjedt fajtái, mint biológiai alapok nemzetközi összehasonlításban általában versenyképesek, megfelelnek a modern termesztéstechnológia feltételeknek, és kedvező körülmények között, képesek bőséges termést adni. A fajtaválaszték széles, ám a termelés, különösen a búzatermelés, nem nevezhető piacorientáltnak: a külpiacon értékesítés másfél évtizeddel a rendszerváltás után is jobbra a **belpiaci feleslegek levezetése**, semmint a gabonából deficites régiók speciális igényeinek céltudatos, vertikálisan szervezett, rendszeres kielégítése. Ráadásul cseppet sem könnyű nagyobb volumenű, standardizált, homogén minőségű (lehetőleg azonos fajtaalapú) szállítmányokat összeállítani, aminek oka részben a rendkívül széles fajtaválaszték (amihez a szántóföldi növénytermelő kisgazdaságok nagy száma és a szegregáció hiánya párosul),

részben pedig a hazai minősítési rendszer. Mindezen túl, a magyar gabonaágazat külpiacon versenyképességét alapvetően befolyásolja a raktározási és szállítási infrastruktúra, ezért e két tényezőnek a továbbiakban külön alfejezeteket szentelünk.

Mindezekon túlmenően, említést kell tennünk a gabonafélék piacszabályozása terén várható változásokról:

- Az Európai Unió a WTO tárgyalások során vállalta a mezőgazdasági exporttámogatások fokozatos felszámolását és az importvámok csökkentését, illetve harmonizálását, ami óhatatlanul magával hozza a gabonapiaci intervenciók ár mérséklését és/vagy az intervenciók felvásárlási rendszer gyökeres átalakítását. (Brüsszeli illetékesek informális közlése

szerint erre előreláthatóan csak 2007 után kerül sor.)

- A GOFR-növények területalapú támogatása az EU-15 tagállamokban legkésőbb 2006-tól, míg az EU-10 tagállamokban esetleg 2007-től, de legkésőbb 2009-től 75–100%-ban függetlenül lesz a termeléstől.
- A kötelező területpihentetés legkésőbb 2009-től a jelenleg egyszerűsített kifizetést alkalmazó tagállamokban is hatályba lép.

Az említettek következményeként, Magyarországon a kisgazdaságok egy része várhatóan felhagy a gabonatermeléssel. Az ártermelők a komparatív előnyöket nem élvező területeket pihentetik, így a hektárhozamok emelkednek, a kibocsátás azonban valamelyest csökken. Az üzemi struktúra folyamatosan polarizálódik, az egyik oldalon a versenyképes, piacorientált, ártermelő nagygazdaságokat, míg a másikon a takarmány-önellátásra berendezkedő, kisebb, vegyes profilú üzemeket találjuk. A területalapú támogatás függetlenítése a termeléstől, és az intervenciók rendszer

átalakítása, valamelyest enyhítheti az Unió gabonapiacára nehezedő belső nyomást, és a jelenleginél kedvezőbb helyzetet teremthet a hazai feleslegek intra-EU értékesítésének.

2. 1. Raktározás

Minisztériumi és gabonaágazati szakértők a magyar mezőgazdaságban az uniós csatlakozáskor rendelkezésre álló összes tárolókapacitást 15–16 millió tonnára becsülték, vagyis – tekintettel a gabonaexport leállítására – legkevesebb 2,55 millió tonna termény megfelelő elhelyezése gondot okozott. Nem mellékes továbbá, hogy a rendelkezésre álló kapacitások csupán harmadát tartották az uniós normáknak megfelelően.

Míg a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) a 2004/2005. gazdasági évi intervenciók felvásárlási időszak túlnyomó részében az intervenciók raktárkapacitás hiányával küszködött, az intervenciók gabona tárolására 2005. szeptember 1-jéig felajánlott összes raktárkapacitás már megközelítette a 7,51 millió tonnát, amiből az MVH 5,08 millió tonnát kötött le szerződéssel. A két évre szóló szerződések 3,04 millió tonna raktárkapacitást érintettek. A raktárkapacitás-felajánlások megyénkénti szóródása jelentősnek mondható: az első helyen található Békés és az utolsó helyet elfoglaló Komárom-Esztergom megye között a különbség közel tízszeres.

A 2004/2005. gazdasági évben intervenciók felvásárlásra felajánlott gabona mennyisége megközelítette a bruttó 6,84 millió tonnát. Ezen adat tartalmazza a minőségi problémák és a beszállítások elhúzódnása nyomán fellépő likviditási gondok miatt visszavont, majd újból (gyakran más piaci szereplők által) felajánlott tételeket is. Adminisztratív okból vagy a helyszíni el-

lenőrzést követően az MVH 333 ezer tonna gabona átvételét utasította el. A nettó felajánlások 3,93 millió tonnát tettek ki, amiből a hivatal 3,42 millió tonnát in situ, míg 461 ezer tonnát a kijelölt intervenciós raktárakba történt beszállítás után át is vett. A legtöbb nettó felajánlás sorrendben Hajdú-Bihar (511 ezer tonna) és Békés (491 ezer tonna) megyéből érkezett. A második, jól elkülöníthető csoportba (300–400 ezer tonna közötti felajánlás) Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Tolna megye, míg a harmadikba (200–300 ezer tonna közötti felajánlás) Somogy, Baranya, Fejér és Bács-Kiskun megye volt sorolható.

Az intervenciós gabona felvásárlását és tárolását Brüsszel a tagállamoknak utólag megtéríti, aminek köszönhetően Magyarországon egy teljesen új, 4 millió tonna gabona átvételével számolva hozzávetőleg évi 110–120 milliárd forint nagyságrendű „gabonaraktározási üzletág” jöhet létre. Ennek létjogosultságát több, elsősorban kereskedelemmel foglalkozó gabonapiaci szakértő, de a nemzetközi tudományos szakirodalom [ld. pl. Benirschka és Binkley, 1995] is megerősíti: a tengeri kikötők, illetve az uniós kilépőhelyek távolsága, valamint a szárazföldi (közúti és vasúti) szállítás tetemes költségei miatt az Európai Unióban a közép-kelet-európai térség intervenciós gabonakészletei kerülnek legkésőbb piacra.

A gabonapiaci intervenciós rendszer megfelelő működéséhez Magyarországnak hosszabb távon – normális évjáratokat feltételezve – 4–5 millió tonna intervenciós tárolókapacításra lenne szüksége, amit az AKI modellszámításai is alátámasztanak. A már felajánlott raktárkapacitások nagysága tehát nem, csak térbeni elhelyezkedésük és műszaki állapotuk jelent problémát. A 2004/2005. gazdasági év tapasztalatai és a 2005/2006. gazdasági év terméskilátásai alapján a szakértők 1,5–2 millió tonna korszerű, intervenciós gabona tárolására alkalmas raktárkapacitás megépítését tartottak szükségesnek, aminek a forrásigényét 22,5–30 milliárd forintra becsülték. A megvalósításhoz az AVOP és az Agrárfejlesztési Hítelprogram nyújtott támogatást a beruházóknak. Az MVH az AVOP keretében nyújtott támogatásra 2005 augusztusáig 547 szerződést kötött 2,41 millió tonna új raktárkapacitás építésére, valamint 351 ezer tonna már meglévő raktárkapacitás felújítására. A *Növénytermelést és kertészetet szolgáló építési beruházások támogatása* alintézkedés keretében kifizetendő összeg így 24,98 milliárd forintra tehető, ami az e jogcímmel elkülönített források 97%-a.

Az új raktárkapacitások létesítésének, illetve a már létezők bővítésének sikere nemzetgazdasági szinten a műszaki megfelelőség és technológiai hatékonyság mellett természetesen a lokális gabonatermelési potenciál, illetve az exportszállításokhoz szükséges logisztikai feltételek (vasúti, kikötői kapcsolat) függvénye is. Ezért saj-

nátos, hogy a 2004/2005. és 2005/2006. gazdasági évben már megkezdett tárolókapacitás-növelő beruházások **nem illeszkednek egy átfogó infrastruktúra-fejlesztési koncepcióba.**

2. 2. Szállítás

A mezőgazdasági termények külpiazi versenyképességét számos egyéb tényező mellett alapvetően befolyásolja a célpiacok távolsága és megközelíthetősége, a rendelkezésre álló szállítási infrastruktúra és a fuvardíjak alakulása.

A gabonafélék és napraforgómag kivitelében a vasúti szállítás szerepe a közúti és belvízi fuvarozás előnyére 30%-pontot meghaladó mértékben csökkent az elmúlt években. A közúti szállítás 1998–2000 kö-

össze, amely kerekén 400 kilométerrel rövidíti le a szállítási távolságot. A Duna körülbelül 300 mellékfolyója közül mintegy 60 hajózható, a legfontosabbak ezek közül az Inn, a Morava, a Dráva, a Tisza, a Száva és a Prut.

A Duna és mellékfolyóinak teherszállítási potenciálja nincs kihasználva: magyar hajótér alig akad, a közlekedést alulméretezett, elavult csatornák nehezítik, ám a legsúlyosabb probléma a vízszint ingadozása. A Dunán a vízmélység egyes évszakokban 2,8 méter alá csökken, de néhány osztrák, szlovák és magyar szakaszon a 2 métert sem éri el. Ugyanakkor a legfeljebb 3 ezer tonnás uszályok biztonságos közlekedéséhez legalább 2,5 méteres vízmélységre lenne szükség. A Budapest feletti

zött tapasztalt feljutásához a déli határaink közelében megerősödő közvetlen termelői exporttevékenység számottevő mértékben hozzájárult. Jugoszlávia NATO bombázása déli irányú folyami gabonakivitelünket átmenetileg erősen korlátozta, 2001-től azonban már a belvízi szállítás részesedése a legnagyobb a gabonafélék és napraforgómag kivitelében.

2. 2. 1. Vízi út

Folyami hajózás

A Duna kiemelt jelentőségű kelet-nyugati irányú, és egyben a VII. összeurópai közlekedési folyosó, része Európa legjelentősebb belvízi úti tengelyének, a Duna-Majna-Rajna vízi útnak. Az óceánjáró teherhajók a folyón legfeljebb a deltától 175 kilométerre fekvő Brăila (Románia) kikötőéig (e szakaszon a vízmélység 7,3 méter), míg a folyami uszályok legfeljebb – a kikötővel egyébként nem rendelkező – Ulm városáig (Németország) juthatnak fel. A Dunát és a legnagyobb fekete-tengeri kikötőt, Constantát a 64 kilométer hosszú, 7–8,5 méter vízmélységű Cernavoda csatorna köti

szakaszon nemcsak a folyómeder sekély, hanem a jó közlekedési kapcsolatokkal, korszerű kiszolgálóeszközökkel rendelkező kikötők is hiányoznak.

A Dunán a kielégítő hajózási viszonyok megteremtése és az országos közforgalmú kikötők infrastruktúrájának kialakítása tehát sürgős, nemzetközi összefogást is igénylő feladat. De több fontos folyószakasz a 92/43/EKG tanácsi irányelvnek megfelelően megóvás alatt áll.

Az uniós csatlakozás, a világpiacon árszintet rendszerint meghaladó gabonapiaci intervenciós ár (101,31 euró/tonna) bevezetése óta a magyar gabona versenyképessége elsősorban a relatíve olcsóbb fuvarozási mód, a dunai uszályszállítás hatókörében értelmezhető (e hatókör többek között a hordképesség/fajlagos fuvar költség, így közvetetten a hajózási viszonyok függvénye). Legkedvezőbbnek egyébként a kukorica pozíciója ítéltető: a legnagyobb konkurenciát jelentő francia áru Közép-Európában és a Duna-Majna-Rajna vízi út vonzáskörében ésszerű fuvar költség átvállalásával legyűrhető. (Megjegyzendő: a fuvardíj 2005

nyárelőn még 22–24 euró/tonna volt FOB Duna – CIF ARAG viszonylatban¹, szeptemberben azonban a kőolajárak megugrása miatt már elérte, sőt, meg is haladta a 32 euró/tonna szintet².) Ugyanakkor búzából gyakorlatilag minden térség képes a saját kommersz igényeit kielégíteni.

Dunai gabonaberakó kikötőink folyásirányban: Győr-Gönyű, Komárom, Budapest (Csepel-szabadkikötő), Dunaújváros, Dunavecse, Paks, Madocsa, Fadd-Dombóri, Bogyzsló, Baja és Mohács. Egyetlen tiszai gabonaberakó kikötőnk Algyő.

Tengeri hajózás

A gabonafélék és olajos magvak, valamint az utóbbiakból készült magas fehérjetartalmú darák aránya ma már nem meghatározó az ömlesztett szárazárak tengeri szállításában: e termények, illetve termékek az évi mintegy 2 milliárd tonnára tehető összes forgalomból kevesebb, mint 15%-kal részesednek, szemben például a vasérc és acélipari termékek 50% körüli részarányával.

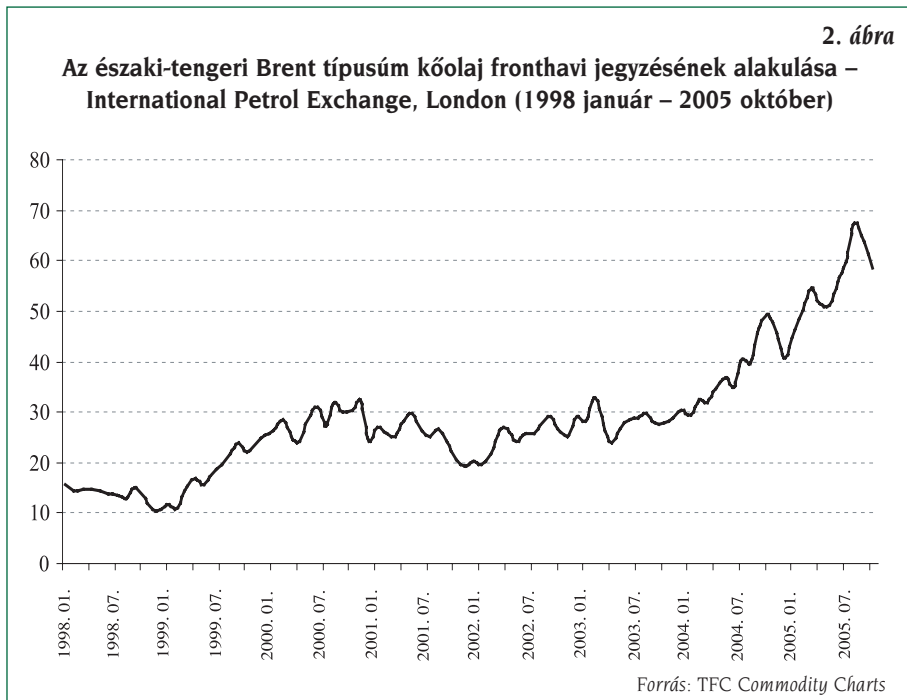
A korábbi években viszonylag alacsony (1998–2002 között többnyire 10–20 USD/tonna között ingadozó) tengeri fuvardíjak 2003-tól megugrottak. E változás legfőbb oka, hogy Kína szárazáru-, ezen belül különösen vasércbehozatala váratlanul és példátlan mértékben nőtt (2003-ban csak vasérből 33%-kal többet importált, mint egy esztendővel korábban). Míg a tengeri vasércszállítások világszerte összesen 11%-kal emelkedtek, a kész és félkész acéltermékekből 8%-kal többet fuvaroztak 2003-ban. Japánban és Franciaországban néhány atomerőmű átmeneti leállítása összesen 9%-kal növelte a tengeri kőszénforgalmat. Mindezen tényezők hatására az általában 10–20% közötti hajókapacitás-felesleg eltűnt, és megélnéknült a *Capesize* hajóosztályba sorolt új tengerjárók iránti kereslet.

Mivel azonban ezek megépítése és forgalomba helyezése a megrendeléstől számítva legkevesebb három évet vesz igénybe, a jellemzően gabonaféléket és olajos magvakat is szállító *Panamax* és *Handymax* kapacitásokért átmenetileg éles verseny alakult ki. A 2005. év második negyedétől a fuvardíjak visszaesése figyelhető meg: júliusban már a 25–35 USD/tonna sávban kötöttek üzletek. Elemzők szerint a szállítási költségek alakulása manapság elsősorban a kínai gazdaság teljesítményének, valamint az acélipari befektetéseknek a függvénye – és előreláthatóan lesz a közeljövőben is.

Fontos megjegyezni, hogy a növekvő tengeri áruforgalom miatt világszerte szükség lenne a kikötői kapacitások bővítésére, amit azonban az egyre szigorúbb környezetvédelmi előírások több helyen erősen korlátoznak. Lényeges említést tenni továbbá a tengerjárók üzemeltetésének költségeiről, ami az elmúlt öt esztendőben mintegy

¹ ARAG = Amsterdam és Rotterdam (Hollandia), Antwerpen és Ghent (Belgium).

² Az összes mellékköltség a hajótérberlért terheli.

60%-kal emelkedett, és a 2005-től újabb és újabb rekordokat döntögető kőolajárakról (2. ábra). A magas üzemeltetési költség várhatóan egyre jobban fékezi a tengerentúli gabonaszállításokat, különösen olyan térségekbe, ahol a visszafuvar lehetősége korlátozott (ilyen például Észak-Afrika). Mindez az Európai Unió számára és számunkra – legalábbis a gabonaexport vonatkozásában – kedvező lehet. Az importált fehérjetakarmányra alapozott európai sertés- és csirke-hizlalásnak azonban rossz hír, hiszen a szállítási költségek emelkedése várhatóan felfelé húzza a fehérjetartalmú takarmány-alapanyagok beszerzési árát.

A felsoroltakból arra lehet következtetni, hogy az ömlesztett szárazárak tengeri fuvardíja rövid- és középtávon számottevően magasabb és sokkal volatilisabb lesz, mint amit a tengerentúli konkurens gabona- és olajosmag-exportőrök az 1998–2002 közötti időszakban megszokhattak. Mindazonáltal, ha az egyéb tényezőktől eltekintünk, a tengeri áruszállítás versenyképességéhez továbbra sem fér kétség.

2. 2. 2. Vasút

Magyarország közforgalmú vasúthálózatának hossza megközelíti a 7,8 ezer kilométert. Ebből az európai gerinchálózathoz, illetve annak összekötő vonalaihoz tartozó fővonalak hossza eléri a 3 ezer kilométert. Noha vasúthálózatunk sűrűsége meghaladja, minősége (kétvágányú pályák, villamosított vonalak aránya, megengedett sebesség) elmarad az Európai Unió átlagától. A karbantartási és felújítási munkák késlekedése miatt a vonatforgalom a hálózat több mint felén csak sebességkorlátozás mellett tartható fenn. A vasúti pályák felújítására és korszerűsítésére az Európai Unió a Kohéziós Alapból vissza nem térítendő támogatásokat nyújt. A korszerűsítés egyik alapvető célja a 120–160 km/h

menetsebesség lehetővé tétele a nemzetközi tranzitvonalak teljes hosszán.

A hazai vasúti monopolszolgáltató járműállományának túlnyomó része elöregedett, műszaki állapota és összetétele nem elégíti ki az igényeket. Az elmúlt években megnőtt a speciális, így többek között a gabonaszállító, illetve kombinált fuvarozásra alkalmas kocsik iránti kereslet. De nem csak ezek, hanem pl. a hitelesített hídmérlegek hiánya is gond. A járműállomány korszerűsítése mellett fontos stratégiai cél a vasúti áruszállítás piaci alapokra helyezése, valamint a távolsági közúti áruszállítás vasútra terelése. A liberalizáció teret engedne a magántőkének a vasutak üzemeltetésében, új vonalak építésében, a pályahálózat fejlesztésében. A MÁV Rt. 2005 második felében az áru fuvarozás ki-szervezését végezte a MÁV Cargo Rt.-be. E társaságnak az állam ugyancsak 100%-ban tulajdonosa, ám európai példák alapján valószínűsíthető, hogy a cég előbb-utóbb magánkézbe kerül. Megjegyzendő, hogy Magyarországon az uniós tagság első másfél évében egyetlen jelentős külföldi vasúti befektető sem jelent meg.

Az Európai Unió tagállamaiban a közlekedés/áruszállítás terén a vasút őrizte meg leginkább a nemzeti jelleget, a hagyományos állam-vasút kapcsolat azonban a fejlődés korlátja. A közösségi vasútpolitika – amelynek átvétele egyébként az uniós támogatások feltétele – a következő területekre összpontosít:

- vasúti infrastruktúra fejlesztése, ezen belül elsősorban nagy sebességű hálózatok kialakítása;
- kombinált áru fuvarozás ösztönzése;
- vasúti műszaki szabványok egységesítése, kompatibilitásuk megeremtése;
- vasútszervezetek reformja.

Az uniós vasútpolitikában bekövetkező lényeges változás, hogy 2006 második felé-

ben megszűnik az ún. RIV szabályozás, vagyis a külföldre árut szállító vonatokat nem szükséges üresen visszaküldeni a feladó országba, így javulhat kihasználtságuk, ami a fuvardíjak csökkenéséhez vezethet.

A vasút részesedése a hazai gabonakivitelből 2003-ig a felére, a 2004. év első 4 hónapjában ötödére csökkent. A magyar vasúti áruszállítás aligha mondható versenyképesnek (3. ábra): például a FOB Luka Koper (Szlovénia) 101,31 euró/tonna intervenciósi áron kínált magyar gabona 16 025 Ft/tonna (1 euró = 245 Ft) FOR Kaposvár árat feltételez, ami Somogy megyei termelők esetében a legjobb esetben is legfeljebb 15 000 Ft/tonna telephelyi árat jelent. (Az Észak-Afrikába áthajózott termény körülbelül 125 euró/tonna CIF ár alatt veszteség nélkül már nem adható el.)

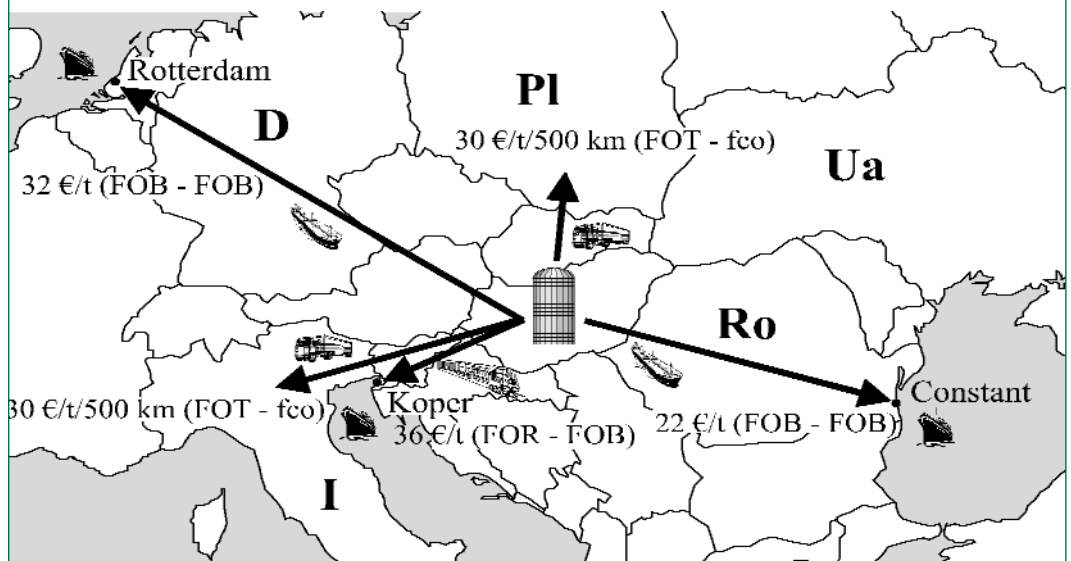
Megjegyzendő, hogy az egységvonatra jutó infrastruktúra-használati díj Szlovákia, Svájc és Lengyelország után Magyarországon a legmagasabb Európában. Nem meglepő tehát, hogy a tranzitforgalom sem bővült az elmúlt években. A vasúton fuvarozók inkább elkerülik az országot, már csak azért is, mert a vasúti határátlépést – az uniós jogszabályba ütközően – még állami közti szerződések szabályozzák, amelyek többek között lehetőséget adnak a határos országok állami vasúttársaságainak, hogy hivatalból betekintsenek az egyébként rivális fuvarcégek bizalmas szállítási adataiba. Ide tartozik továbbá, hogy a Koppenhágai Megállapodás értelmében Magyarországnak 2006 végéig nem kell a vasúthálózatot más tagállamok vasúttársaságai előtt megnyitnia, ami a magyar gabonatermelőket is hátrányosan érinti.

Említést érdemelnek legfontosabb gabona-exportrakodó pályaudvaraink, amelyek sorrendben Kaposvár, Murakeresztúr, Kiskorpad, Szigetvár, Berettyóújfalu, Nagyatád, Nagykanizsa, Szentlőrinc, Orosháza és Kiszvárd. A vasúti gabona-exportrakodás körülbelül 25–30%-át e pályaudvarok bonyolították le a csatlakozás előtti években. Végül lényeges kiemelni, hogy az elmúlt másfél évtizedben rengeteg vasúti iparvágányt számoltak fel. A mai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztés Hivatal egykori elődje, az Agrárintervenciók Központ 2002. évi gabonarakár-kataszterébe bejelentkezett 1 230 raktár (8,39 millió tonna összes tárolókapacitás) közül már alig 180 rendelkezett vasúti iparvágánnyal.

2. 2. 3. Közút

A közúti szállítás a hazai gabonakivitelből 30–35%-kal részesedik. Ezen arány stabil-

A magyar gabona szállítási költsége uniós rendeltetési, illetve kilépő helyre, különböző fuvarozási módok esetén (2005 szeptember)

nak mondható az 1998–2004 közötti időszakban. A fuvarozó vállalkozások közötti éles verseny, valamint a viszonylag kis árumozgás miatt a gabonafélék közötti szállításának díja a csatlakozás óta becslések szerint 10–20%-kal csökkent, hazai és uniós rendeltetési helyre 2005 első felében egyaránt 12–15 forint/tonnakilométer volt, ami lényegesen kedvezőbbnek mondható a vasút ajánlatánál (3. ábra), így nem meglepő, hogy például Olaszországba 25 tonna tételekben, teherautókon szállítottunk gabonát. Ugyanakkor a kőolajárak drasztikus emelkedése komoly kihívás elé állítja a hazai közúti áru fuvarozó vállalkozásokat (a Magánvállalkozók Nemzetközi Fuvarozó Ipartestülete szerint a magyar közúti áruszállítók 75–80 eurócent/kilométer önköltséggel működnek, szemben néhány másik új EU-tagállam 55 eurócentjével). Ezek jövőbeni versenyképességének záloga a járműpark korszerűsítése és a tőkeerő növelése.

A közúti áruszállítás meglehetősen érzékeny terület az Európai Unióban: e téren a liberalizáció viszonylag későn és csak fokozatosan valósult meg. Jogi és szociális szempontokra épülő egységes uniós szabályozás e szektorban – a válsághelyzetek kezelésétől eltekintve – egyelőre nincs.

A tagállamok saját hatáskörben hozhatnak a közúti áruszállítás érzékenyen érintő döntéseket. Megjegyzendő, hogy a Koppenhágai Megállapodás értelmében Magyarország és az Európai Unió a csatlakozást követő 3+2 évig egyaránt közúti kobotázs-tilalommal élhet.

Kombinált áru fuvarozás

A kombinált áru fuvarozásnak, vagyis a közúti áru forgalom vasútra, illetve belvízi útra terelésének (környezetkímélőbb fuvarozási módok részarányának növelése) kiemelt közlekedéspolitikai szerepe van; fejleszté-

se egyformán hazai és uniós környezetvédelmi érdek.

A kombinált áru fuvarozás azonban speciális vasúti, vízi és közúti szállítóeszközöket, külön e célra létesített átrakóhelyeket és berendezéseket követel meg. Emiatt költségesebb, mint a közúti áru fuvarozás. Magyarországon a kombinált áruszállítást az EU-csatlakozás óta gyakorlatilag csak a harmadik országokból érkező közúti fuvarozók használják. A hazai érdeklődés megszűnése mindenekelőtt azzal magyarázható, hogy a magyar kamionok korábban csak külön engedéllyel léphettek be az Unió területére, a közúti határátlépőknél órákon, néha napokon át kellett várakozni, ráadásul vámbiztosítékot is kellett fizetni, míg a vonaton „átutaztatott” járművekkel mindez el lehetett kerülni.

Annak érdekében, hogy a szállítók a magasabb költségek ellenére éljenek a kombinált áru fuvarozás lehetőségével, az uniós tagállamok a vasúti, hajózási és kikötői társaságoknak fejlesztési támogatásokat, továbbá a fuvarozóknak adókedvezményeket, a tranzitforgalomban résztvevő járműveknek – meghatározott távolságon belül – a nemzetközi fuvarozáshoz szükséges engedély alól mentességet, kobotázs-lehetőséget, valamint bizonyos esetekben üzemeltetési támogatást nyújtanak. Erre a közösségi jogszabályok is ösztönöznek. A hazai szabályozás a közösséggel nagymértékben harmonizált. A kombinált áru fuvarozásban résztvevő gépjárművek a gépjárműadó-kedvezmény mellett, többek között, a nehéz tehergépkocsik hétvégi közlekedési korlátozása alól is mentesülnek.

Popp József

igazgató

Potori Norbert

osztályvezető

Agrárgazdasági Kutató Intézet

AKTUÁLIS FELADATOK A MINŐSÉGI VETŐMAG- ÉS NÖVÉNYTERMESZTÉSben

Az elmúlt években a vetőmagtermesztés sikeres és eredményes része volt a növénytermesztési ágazatnak. Eredményeit a biológiai alapok kiváló minőségének és elegendő mennyiségének köszönhetjük.

A vetőmag-előállításban, céljait tekintve, természetesen elválik a kizárólag szaporítóanyag exportra termelt vetőmag és a hazai növénytermesztés alapját jelentő fajta és vetőmagkínálat. A kettő aránya viszonylag kiegyenlített alakult az elmúlt években.

Az export részesedése az összes fémzárolt mennyiséghez viszonyítva 1997–2005 között.

1997. évben	21,28 %
1998. évben	23,15 %
1999. évben	24,16 %
2000. évben	18,27 %
2001. évben	15,80 %
2002. évben	17,65 %
2003. évben	20,59 %
2004. évben	21,02 %
2005. évben	27,93 %

A nemzetközi vetőmag-kereskedelem feltétele a fajtaigazolási rendszer fenntartása, az ezzel kapcsolatos hiteles nyilvánítás és felügyeleti ellenőrzés, valamint ehhez kapcsolódóan a nemzetközi érvényű vetőmag-minősítő bizonyítványok kiadása. 2005-ben a nemzetközi kereskedelemben alkalmazott ISTA narancsbizonyítványt 5.527 vetőmagtételre, ISTA zöld bizonyítványt 1.514 vetőmagtételre adtunk ki, míg az OECD fajtaigazolási rendszer szerint 4.552 vetőmagtételt minősítettünk és látunk el nemzetközi okmányokkal.

Míg az export célú termelés változatlanul jelentős maradt, addig 2005-ben a gondok elsősorban a hazai vetőmaghasználat területén sűrűsödtek.

A fajtakínálat korszerű genetikai bázison alapul. A Nemzeti Fajtajegyzék 2005. május 1-je óta már egyenlősített EU fajtajegyzék, a benne foglalt fajták kevés kivétellel (melyek még átmeneti korlátozás alá esnek) az unió teljes belpiacán szabadon forgalmazhatóak. Az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet saját eszközeivel járult hozzá a biológiai alapok megfelelő minőségéhez, a korrekt, de szigorú fajtavizsgálton keresztül. Míg a DUS vizsgálatokat Európában nemzetközileg szabályozott azonos módszerekkel végezzük, addig a Gazdasági Értékvizsgálatokat azon tulajdonságok vizsgálatára kell összpontosítani melyek az adott térségben előnyösek, és jelentőséggel bírnak, mint pl. szárazságtűrés, hidegtűrés, bizonyos rezisztencia tulajdonságok, vagy más pozitív paraméterek.

A kalászosoknál a hazai fajták dominálnak, a napraforgónál és kukoricánál a nagy nemzetközi vállalatok fajtái képezik a többséget. A fajták száma bőséges, közöttük az eligazodást segíti az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet által évente kiadott Államilag Elismert Fajták kísérleti eredményeit közreadó tájékoztató kiadvány. Sajnos a rendszert források hiányában csak a meghatározó fajoknál tudjuk fenntartani. Az európai államok többségében működik posztregisztrációs kísérleti rendszer a termelők tájékoztatására, fenntartása és működtetése, közös érdek.

Jól segíti a gazdálkodók munkáját és fajtaválasztását a különböző háttérű és szervezésű fajtabemutatók sora. Látogatottságuk nagy, de érdemes lenne, egy-egy kiemelt téma köré tematikusan szervezni a bemutatókat. Így elkerülhető lenne, hogy a buzgó érdeklődők két héten belül többször is ugyanazt hallják. A fajtakínálat, a választék és az elérhető információk tehát megalapozhatnák a korszerű vetőmaghasználatot. Sajnos, most még nem ez a helyzet.

Legnagyobb veszélyben az őszi búza minősége van. A nem fémzárolt, genetikai és technikai értékében gyengébb, gyakran kevert, nem fajtaazonos vetőmagból egy séges minőségű áru nem várható. Az EU csatlakozást közvetlenül megelőző időszakban az ágazat minden szereplője abban reménykedett, hogy maximális lehetőségeket tudunk kihasználni az új keretek között, bár folyamatos volt a figyelmeztetés, hogy ezt csak minőségi, kiegyenlített termékkel lehet elérni. A búzatermesztésben az elmúlt évtizedekben senki nem kérdőjelezte meg az alkalmas korszerű fajták szerepét és a jó minőségű vetőmag fontosságának használatát. A kilencvenes évek közepétől a korábbi vetőmagtörvény sokat szigorított a genetikai érték vonatkozásában azzal, hogy megszüntette az addig általános kereskedelmi fémzárolást és a harmad fokot. Általánossá vált a csávázás és egyre igényesebbé a csomagolás és jelö-

lés. A számozott, téphetetlen, számítógéppel kiállított címke és a legkényesebb vetői igényeket is kielégítő papírsákos, zsugorfóliázott tételek jó fajtát és jó minőséget takartak.

A hazai támogatási rendszer a kilencvenes évek második felében lehetővé tette a fémzárolt vetőmaghasználat költségeinek visszaigénylését. Később, 2004-ig, már csak 50 %-ig biztosította a fedezetet a vetőmag-előállítóknak a vizsgálati és minősítési díjakra. 2004 óta ez a lehetőség megszűnt és ez kedvezőtlenül befolyásolta a szakszerű vetőmaghasználatot. Kisebb a probléma a hibridnövényeknél, a kukoricánál és a napraforgónál, hiszen a magyar növénytermesztés színvonala olyan mélyre mégsem süllyedt, hogy F2-t használjon, legfeljebb csak az olcsóbb hibrideket keresik. A takarmánynövények bizonyos körének vetőmag-előállítása az EU-ban támogatott, így erre a hazai kiegészítő nemzeti támogatás keretében van lehetőség.

2005-ben a fentiek hatására a vetőmagtermelés volumene 20%-kal csökkent. A 2004 évi vetőmagforgalmi adatok alapján az őszi búza felújítási arány 27–30% ra csökkent. A vetőmagtermelés kockázata megnőtt és versenyképtelenné vált az árutermeléssel szemben. Folyamatosan nő a közeli EU tagországo kból a vetőmag-beszállítás. Ausztriából, Szlovákiából és Csehországból az őszi érkezők, Szlovákiából, Szlovéniából a tavasziak. Északi szomszédainknál működnek vetőmagtermesztést támogató rendszerek, ezért vetőmag árai versenyképesek a magyar piacon.

A minősített vetőmaghasználat alacsony szintje lehetetlenné teszi a minőségi termék előállítását, nagy tömegű homogén áruipiacra juttatását. Elvész a nyomon követhetőség.

Korunkban, amikor az élelmiszer-biztonságnak abszolút elsőbbséget biztosítunk, nem kellene elfeledkezni arról, hogy a nyomon követhetőség modelljét elsőként a növénytermesztésben a vetőmagrendszerek vezették be. A szomszédos Ausztriában ma is 70% körüli felújítással dolgoznak. Németországban esetenként még magasabbak, és Franciaország erősségét is a homogén minőség biztosítja.

Mi tehát a feladat? Megőrizni mindazt, amit elértünk és tovább fejleszteni. A helyes gazdálkodási gyakorlatba visszaemlíteni az ok és célszerű fajta és vetőmaghasználatot, megteremtve azt a gazdasági környezetet, ahol versenyképesen piacképes árut tudunk termelni.

Ertseyne Dr. Pereg Katalin
OMMI növénytermesztési igazgató

Céljainkat szolgáló nemzeti érdekeink védelme

2004. május 1-je óta (csatlakozásunk az Európai Unióhoz) nemzeti érdekeink megjelenítésének legfontosabb színtere az Európai Unió egyes intézményei lettek. Közülük a Tanács az, ahol a legfontosabb döntések megszületnek. A Tanácsban a tagállamokat a kormányok egy-egy minisztere képviseli. Magyarországnak a Tanácsban 12 szavazata van, tehát felül-reprezentált az ország lakosságához mérten. (A legnépesebb európai országnak, Németországnak ugyanitt 29 szavazata van!) Mellesleg, hogy el tudjuk helyezni magunkat az Unión belül a 25 tagállam közül, a 12. legnagyobb népességű állam vagyunk, tehát a jó erős középmezőnyben helyezkedünk el. Egyébként a népességtől és a tanácsi szavazatoktól függetlenül is más-más az egyes államok érdekérvényesítő képessége, és ehhez még hozzátehetjük, hogy bizonyos kérdésekben összefoghatnak, azonos platformra kerülhetnek.

Ha már itt tartunk, legutóbb 2005. decemberében jelesre vizsgáltunk „nemzeti érdekvédelemből”, amikor az Unió 2007–2013-as költségvetésének elfogadásakor szembe mentünk a brit és a nagyobb tagállamokat favorizáló javaslatokkal és keményen ragaszkodtunk a számunkra több forrást biztosító változathoz.

2007 és 2013 között továbbra is a legjelentősebb kifizetési tétel a költségvetésen belül a „Természeti erőforrások megőrzése és kezelése”. Ez lefordítva a mezőgazdasági támogatásokat jelenti, melyek részaránya az össz. kifizetésen belül közel 46%-os. Ezeknek a kifizetéseknek a 80%-a továbbra

is közvetlen támogatásként és piaci hozzájárulásként kerül majd a gazdálkodókhoz. Ez mindenképpen megnyugtató azok számára, akik a mezőgazdaságban tevékenykednek.

A tagállami hozzájárulás plafonját a GNI 1,045%-ában határozták meg a 7 éves időtávlaton belül (táblázat).

Azért elsőrendűen fontos az Európai Unió számunkra, mivel külkereskedelmi forgalmunkon belül a behozatalunk 89%-a, kivitelünk 69%-a az EU-25-ön belül realizálódik, előbbi 11%-a, utóbbi 31%-a pedig harmadik országokba irányul. Emellett a nem EU-ba irányuló kivitelünk döntő része is Európán belül talál piacot. Amire mindig büszkék vagyunk, és a 2004-ben csatlakozott 10 ország közül egyedül mi tudtuk és tudjuk teljesíteni, az a mintegy 847,6 millió eurós többletünk az élelmiszer külkereskedelmi forgalmunkban.

Annak érdekében, hogy a magyar élelmiszer-gazdaság megtarthassa piaci pozícióit tennivalóink az alábbiak:

1. mind a külkereskedelmi, mind pedig a fizetés mérleg-hiány csökkentése érdekében szükség van arra az aktívumra, amit a magyar agrárgazdaság képes megtermelni;
2. a csatlakozással nyert piacra jutási lehetőségek maximális kihasználása;
3. alternatív értékesítési piacok megtartása, illetve megszerzése;
4. az exportálható árualap megfelelő mennyiségben és minőségben való előállítása;
5. a versenyképesség növelése, a hatékonyság emelése, a műszaki fejlesztés, va-

lamint a minőség és az élelmiszer-biztonság javítása révén;

6. az agrárexport szerkezetének javítása a magas hozzáadott értékű termékek, valamint a hungarikumok, a biotermékek részesedésének növelésével;

7. a disztribúció, a logisztika, a szállítás, valamint a marketing erősítése;

8. a higiéniai és a környezetvédelmi feladatok teljesítése.

És itt érkezünk el a hungarikumokhoz. A latin eredetű szó „Magyar vonatkozású szellemi alkotás, történelmi vagy természetrajzi lelet”-et jelent.

Természetesen mi a mezőgazdaságban hungarikum alatt olyan terméket értünk, ami:

- jellegzetes magyar termék (alkalmas arra, hogy a külföld Magyarországgal társítsa),
- komoly múlt áll mögötte, hírneve van, melyet a mai napig őriz,
- hagyománya van,
- magas minőséget képvisel.

Egyszerűen úgy lehetne összefoglalni a kifejezést: MAGYAR KÜLÖNLEGESSÉG.

A teljesség igénye nélkül álljon itt néhány hungarikum, amire büszkék lehetünk.

- ✓ Makói vöröshagyma
- ✓ Kalocsai, Szegedi fűszerpaprika
- ✓ Gyulai kolbász
- ✓ Pick szalámi
- ✓ Tokaji aszú
- ✓ Egri bikavér
- ✓ pálinka
- ✓ Magyar szürkemarha
- ✓ Mangalica sertés
- ✓ Törley pezsgő
- ✓ Szőregi rózsátó
- ✓ Vecsési káposzta

A hungarikumokat nem csak külföldön kell megismertetni a fogyasztókkal. Sok a teendő saját házunk táján, Magyarországon is. Fontos, hogy a belföldi fogyasztók is minél nagyobb körben ismerjék meg és fogyasszák ezeket az árukat. Ha választaniuk kell hazai és import termék közül, akkor egyértelműen az itthon megtermelt és előállított élelmiszereket vegyék le a polcokról és fogyasszák.

Hogy ez így is legyen, nagyon sok még a teendő. A feladatok meghatározó hányada jelentős forrásokat is igényel, tehát nem halogatható tovább ezek nemzeti költségvetésből való dotációja.

Gondos Imre
titkár

Pest Megyei Agrárkamara

EU-KÖLTSÉGVETÉS 2007–2013

Megnevezés	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Összesen 2007–2013
1. Fenntartható fejlődés	51,090	52,148	53,330	54,001	54,945	56,384	57,841	379,739
2. A természeti erőforrások kezelése és megőrzése	54,972	54,308	53,652	53,021	52,386	51,761	51,145	371,244
- ebből piaci és közvetlen kifizetések	43,210	42,697	42,279	41,864	41,453	41,047	40,645	293,105
3. Állampolgárság, szabadság, biztonság, igazságszolg.	1,120	1,210	1,310	1,430	1,570	1,720	1,910	10,270
4. EU globális partner	6,280	6,550	6,830	7,120	7,420	7,740	8,070	50,010
5. Adminisztráció	6,720	6,900	7,050	7,180	7,320	7,450	7,680	50,300
6. Kompenzáció	0,419	0,191	0,190					
Összesen:	120,601	121,307	122,362	122,752	123,641	125,055	126,646	862,363
GNI %-ában	1,10%	1,08%	1,06%	1,04%	1,03%	1,02%	1,00%	1,045%

Forrás: europa.eu.int

Növénytermesztésünk szerkezeti problémái és javításának lehetőségei

A magyar mezőgazdaság teljesítőképességével az utóbbi időben növekvő probléma adódott. Ez kevésbé mutatkozik meg a szántóföldi növények termelésében mennyiségi oldalról (gabona, repce, napraforgó, cukorrépa, zöldtakarmányok, stb.). A zöldség-gyümölcstermelés tekintetében már előfordulnak mennyiségi termeléssel kapcsolatos hiányosságok is, de a legfőbb gondot az okozza, hogy a megtermelt termékeket úgy kell piacra bocsátani, hogy azok versenyképesek legyenek, ugyanakkor a termelő a termékéért kapott árból képes legyen megélni, sőt fejleszteni gazdaságát.

Áttekintve a magyar mezőgazdaság kibocsátásának szerkezetét, megállapítható, hogy az, az elmúlt 5 évben fokozatos eltolódást mutat a növénytermesztési ágazat felé. Amíg 2001-ben a mezőgazdaság kibocsátásából a növénytermesztés részesedése 50,8%, az állattenyésztésé 49,2% volt, addig az arányok 2005-ben 61,4%:38,6%-ra tolódtak el. Az arányeltolódás legfőbb okai az állati termékek iránt csökkenő kereslet, továbbá a hazainál olcsóbb, a közösségi szabályozás okán hazánkba érkező import.

2001-ben a növénytermesztésen belül a szántóföldi és a kertészeti kultúrák aránya 43:57% volt a kertészeti kultúrák javára. 2004-ben ez az arány megfordult és 51,1:48,9% lett. A szántóföldi kultúrákban az arányeltolódás legfőbb okai egyrészt a csatlakozást követően a területalapú támogatások, a gabonánál alkalmazott intervenció miatti árnövekedés, másrészt a hazainál olcsóbb, a Közösségből történő kertészeti termékek szabad beáramlása.

A szántóföldi kultúrákon belül a fő szerep a gabonáé. A gabonatermő terület a szántóterület 64–66%-a, területnagyságának ingadozása évente ± 2 –3%, a termés-

A gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok száma és nagysága						
Megnevezés	Összesen (ezer darab)		Átlagos termőterület nagysága (ha)		Az egy ha-nál nagyobb termő- területet használók (ezer darab)	
	2000	2003	2000	2003	2000	2003
Mezőgazdasági tevékenységet végző szervezetek	8,4	7,8	663,0	503,0	5,2	6,6
Egyéni gazdaságok	958,5	765,6	2,7	3,3	254,8	212,8
Együtt	966,9	773,4	6,4	8,1	263,6	219,6
Termőterület összesen ezer ha	7715,5	7733,6				
Forrás: KSH						

mennyiség ingadozása azonban a ± 50 %-ot is meghaladhatja. A mezőgazdasági kultúrákon belül a gabonafélék kibocsátása folyóáron számítva csaknem 65%-kal volt magasabb 2004-ben mint 2001-ben.

2003-ban összesen 773,4 ezren folytattak mezőgazdasági tevékenységet. Ebből az egyéni gazdálkodók száma 766 ezer, a gazdasági szervezetek száma 7,8 ezer volt. A gazdasági szervezetek által használt termőterület átlagos nagysága 503 ha, az egyéni gazdaságoknál ez 3,3 ha volt. Az átlagosan termőterület nagysága 8,1 ha, ami 25 %-kal nagyobb, mint 2000-ben, az ÁMÖ alkalmával, amikor is az 6,4 ha volt. (táblázat)

A két gazdálkodási forma birtokstruktúrája is jelentős eltérést mutat. 2003-ban a gazdasági szervezetek 85%-a 1 ha-nál nagyobb területen folytatott mezőgazdasági tevékenységet. A gazdasági szervezetek csaknem 20% a művelt 300 ha-nál nagyobb termőterületet, amely a gazdasági szervezetek által használt termőterület 88%-át tette ki.

Ugyanebben az időszakban az egyéni gazdálkodóknak csak 28%-a használt 1 ha-nál nagyobb mezőgazdasági termőterületet, 0,6%-a 50 ha-nál nagyobb területen gazdálkodott, és mindössze 1 ezreléke művelt 300 ha-nál nagyobb területet.

Amennyiben összehasonlítjuk a 2000 évi átlagos birtoknagyságot az Európai Unión belül, úgy megállapíthatjuk, hogy az EU-15 átlagos birtoknagysága 18,7 ha, és a magyarországi 6,4 ha. Kisebb csak Görögországban (4,4 ha) és Olaszországban (6,1 ha) volt.

A növénytermesztés termelési szerkezetére visszatérve megállapítható, hogy jelenleg, de várhatóan hosszabb távon is, a

főszerep a gabonáé. Ennek legfőbb okai, hogy a termékpiacon a rendtartás és a jelenlegi beruházási támogatások is legjobban ezt az ágazatot preferálják. Ezért ennek az ágazatnak a mezőgazdaságon belüli részarány csökkentése csak kormányzati akarral valósítható meg.

Ugyanakkor figyelembe kell vennünk, hogy az intervencióra termelés nem lehet megoldás. A gabonát el kell helyezni a fogyasztónál, akár belföldön humán-, állati takarmány-, bio-üzemanyag célra, vagy export piacokra. Ehhez azonban a gabonafélék versenyképes előállítására cél kell, hogy legyen, ami egy koncentráltabb, árutermelő termelést feltételez.

A koncentráltabb, versenyképes árutermelés azonban nemcsak a gabonaágazatban szükséges, hanem az egész mezőgazdasági termelésre érvényes.

Versenyképességünk növeléséhez és szerkezeti problémáink csökkentéséhez a legszükségesebb tennivalók a következők:

Elválasztani az árutermelő és a szociális mezőgazdaságot egymástól; – A támogatás átcsoportosítása a perspektivikus ágazatok fejlesztésére (pl. alternatív energia, zöldség-gyümölcs, állattenyésztés, biogazdálkodás); – Élelmiszer-biztonság növelése; – Az alternatív energiák termelésének és hasznosításának pártolása az adórendszeren belül; – A mezőgazdasági termelők likviditásbiztonságának megteremtése; – A piaci szereplők együttműködési kultúrájának fejlesztése; – Marketingmunka erősítése; – A mezőgazdasági termékszállítással kapcsolatos infrastruktúra fejlesztése; – Gazdaorientált államigazgatás működtetése.

Jellen Sándorné
Magyar Agrárkamara

Minősített és minősítés nélküli vetőmaghasználat az EU-ban II. (a cseh példa)

A minősített vetőmaghasználat (fémzárolt és vetőmag-minősítő bizonyítvánnyal rendelkező vetőmag) ösztönzésének többféle alternatívája is létezik. A *Vetőmag újság* előző számában beszámoltunk a csehországi minősített vetőmag-támogatási rendszer főbb ismérveiről. Ebben a cikkben az utántermesztett vetőmag (FSS) után beszedhető fajtahasználati díj „intézményt” boncolgatjuk a cseh példán keresztül.

A növényfajta oltalomban részesített fajtaéknél a fajtatulajdonosnak, mint jogosultnak, jogában áll „méltányos” fajtahasználati díjat beszédeni az utántermesztett vetőmag esetében is. Ez a fémzárolt vetőmaghasználat növelésének egyik indirekt módja, mivel a saját vetőbúza, vetőárpa előállításának költségeire pluszban ráakadó nemesítői díj összességében megközelítheti a minősített vetőmag árát. Ennek következtében az eddiginél több gazdálkodó dönthet úgy, hogy megvásárolja a minden szempontból garantáltan jó minőségű fémzárolt vetőmagot, ahelyett, hogy saját maga bajlódna az előállítással, tisztítással, fajtaazonos kezeléssel.

Egy új fajta létrehozása mögött a nemesítők több éven át tartó anyagi és szellemi ráfordítást igénylő alkotómunkája húzódik meg. Manapság, amikor a fajták elterjedésének szinte „semmi” nem szabhatárt, a növénynemesítésben egyre jobban kiéleződik a verseny. Ez a helyzet a nemesítőket arra ösztönzi, hogy még nagyobb hatékonysággal dolgozzanak.

Az új fajták szükségességét elsősorban a feldolgozóipar igényli az egyre magasabb minőségű és speciálisabb alapanyag szükségletével.

A nemesítés előrehaladásának eredményeiből közvetlenül és elsősorban a termelők részesednek azáltal, hogy az új, egyre nagyobb termőképességgel és ellenálló-képességgel rendelkező fajta elengedhetetlen feltétele a versenyképes növénytermesztésnek.

A növénynemesítés a jelen piaci versenykörülmények között egyre költségszerűbb tevékenységgé vált. Ezeknek a költségeknek túlnyomó részét a vetési célú fajtahasználat után a fajtatulajdonost megillető licenccdíj bevételekből kell fedezni.

Magyarországon manapság (különösen az elmúlt 2 évben) egyre kevesebb termelő vásárolja meg az öntermékenyülő növények fajtáinak minősített vetőmagját, hanem az ún. utántermesztett szaporítóanyagot választják. A felújítási arány őszi búza esetében 25% körüli. A minősített vetőmagforgalom után befolyt összeg messze

nem elegendő a kutatás finanszírozásához. Ilyen alacsony vetőmag-felújítási arány évenkénti megismétlődése következményeként a nemesítő intézetek mellett a vetőmag-előállítók is komoly anyagi gondokkal fognak küzdeni, amely minden bizonnyal negatívan hat a nemesítő alkotómunkájára, illetve a vetőmag-előállítás színvonalára, s ezen keresztül a mezőgazdaságra is.

Az EU-ban nem jellemző, hogy az állam támogatja a nemesítést, ezért a nemesítő intézeteknek, fajtatulajdonosoknak saját forrásokra kell támaszkodniuk. Az egyik, mára már közismert forrás a szabadalmi eljárásba bejelentett, illetve a szabadalmaztatott, fajtaoltalommal rendelkező (MSZH, CPVO) fajták **minősített** vetőmagjának vetési célú felhasználása után a licenc-, illetve fajtahasználati díjak begyűjtése, fajtahasznosítási licencszerződésben rögzített módon. A másik bevételi forrás a Magyarországon még újnak számító 1994. évi 2100/94/EK rendelet 14. cikkben körülírt, a mezőgazdasági termelő által termelt és saját részre visszavetett **nem minősített** vetőmag (**Farm Saved Seed = FSS**) után is következetesen beszédett fajtahasználati díj.

Miért kell licenc-, illetve fajtahasználati díjat fizetni az FSS után?

Az adott fajhoz tartozó fajta tulajdonosát, más szóval jogosultját megilleti a díjfizetés és „a termelő köteles méltányos díjat fizetni”, ha a fajtájában megtestesülő nemesítési munkát a mezőgazdasági termelő elismerte azzal, hogy a fajta szaporítóanyagát saját döntése alapján vetőmagként (hasznoszerzés céljából) használja.

Mely növényfajok tartoznak az FSS hatálya alá?

a) Takarmánynövények:

Cicer arietinum L. – Csicséri borsó
Lupinus luteus L. – Sárga csillagfürt
Medicago sativa L. – Lucerna
Pisum sativum L. (partim) – Takarmányborsó
Trifolium alexandrinum L. – Alexandriai here
Trifolium resupinatum L. – Perzsa here
Vicia faba – Lóbab
Vicia sativa L. – Lednek és Portugália esetében:
Lolium multiflorum lam – olaszperje

b) Gabonafélék:

Avena sativa – Zab
Hordeum vulgare L. – Árpa

Oryza sativa L. – Rizs
Phalaris canariensis L. – Madárköles
Secale cereale L. – Rozs
X Triticosecale Wittm. – Tritikálé
Triticum aestivum L. emend. Fiori et Paol. – Búza
Triticum durum Desf. – Durum búza
Triticum spelta L. – Tönkölybúza

c) Burgonyafélék:

Solanum tuberosum – Burgonya

d) Olaj- és rostonövények:

Brassica napus L. (partim) – Olajrepe

Brassica rapa L. (partim) – Réparepe

Linum usitatissimum – lenmag, kivéve rostlen

Mit kell tudni az FSS mértékéről?

Az általában hektárra megállapított egységárnak „érzékenyebben alacsonyabbnak kell lennie, mint az adott területen ugyanazon fajta esetében a szaporítóanyag engedélyezett előállításért felszámított összeg” (pl. Németországban átlagosan 60%-a). E díj mértéke mezőgazdasági termelőként változhat, figyelembe véve, hogy az **adott fajta vonatkozásában** milyen mértékben alkalmazzák, illetve korlátozzák az FSS gyakorlatát (pl. 80%-os minősített vetőmag-felújítás esetén a 20% FSS használat térítésmentes – Németország).

A cseh rendszer

Csehországban a saját források jelentőségét a fajtatulajdonosok időben felismerték és megalakították a Fajtatulajdonosok Egyesületét (DVO). Tagja lehet bármely, a Nemzeti Fajtajegyzékben szereplő hazai fajtának a tulajdonosa, vagy külföldi fajtának a képviselője. Ennek a szervezetnek az egyik fő feladata a fajtatulajdonosok érdekeinek és törvény adta jogainak a képviselése, védelme, továbbá a FSS után a fajtahasználati díj begyűjtése.

Ebbe a szervezetbe 333,- EUR (kb. 80.000,- Ft) egyszeri díj ellenében léphetnek be a fent említett tulajdonosok (nemzetiségétől függetlenül).

A szervezet tevékenységét és az FSS után járó licenccdíj beszedésének körülményeit a Cseh Köztársaság 408/2000. tv. írja elő.

A fajtatulajdonos hozzájárulását adhatja más személyeknek a fajta használatára írásbeli licencszerződés formájában, amelynek tartalmaznia kell a fajtahasználati díjra vonatkozó megállapodást. Ettől függetlenül a fajtákat a termelők használhatják saját termelésükhöz anélkül, hogy licencszerződésük lenne, *de a fajtahasználati díjat akkor is meg kell fizetniük.*

➔ A termelők nincsenek korlátozva abban, hogy a saját területükön megtermett terményből, saját felhasználásra mennyi minősítés nélküli vetőmagot (FSS) vetnek vissza. Erről a 2100/94/EK rendelet 14. cikk rendelkezik az alábbiak szerint: „a mezőgazdasági termelők jogosultak azon betakarított termény saját birtokukon történő felhasználására szaporítás céljából, amelyet valamely közösségi növényfajta-oltalom alatt álló fajta (kivéve a hibrid vagy szintetikus fajtákat) szaporítóanyagának saját birtokukon történő elültetése révén nyertek.”

A mezőgazdasági termelők a saját maguk által előállított FSS-re szánt szaporítóanyagot feldolgozhatják maguk, vagy feldolgoztathatják olyan cégekkel, akik erre szakosodtak. A feldolgozásnak olyannak kell lennie, hogy a feldolgozást követően a szaporítóanyagának meg kell őriznie a fajta eredeti tulajdonságait, megkülönböztethetőségét.

A mezőgazdasági termelőknek kötelessége az FSS-sel **elvetett terület** után a fajta tulajdonosának meghatározott mértékű térítést fizetni. Ez a térítés lényegesen alacsonyabb, mint az általánosságban használt licenccij. Az FSS után a kistermelőknek nem kötelességük díjazást fizetni. Itt merül fel a kérdés, mely mezőgazdasági termelők tartoznak az FSS fizetés hatálya alá? Mindazok, akik a 92 tonna gabona termesztéséhez szükséges területnél (magyarországi viszonylatban ez 20,00 ha vagy afelett) nagyobb területen folytatnak növénytermesztést.

A fajtatulajdonos jogában áll a termelők-től és a feldolgozó tevékenységet folytatóktól **információt bekérni** a saját fajtaikból

előállított/feldolgozott FSS-ről.

A mezőgazdasági termelőknek és feldolgozást végzőknek kötelessége a fajtatulajdonosnak írásban megadni minden adatot (név, cím, azonosítószám, előállított, majd tisztításra beszállított termény és az ebből feldolgozott és felhasznált FSS mennyiség, feldolgozás helye, ideje stb.).

A termelőknek ugyancsak kötelességük írásban megadni a fajtatulajdonos vagy az őt képviselő szervezet számára a felhasznált FSS mennyiséget, az erre rendszeresített hivatalos DVO nyomtatványon.

A fajtatulajdonosnak vagy képviselőjének kötelessége írásban közölni a termelővel milyen nagyságú térítést kér a fajta használatáért (táblázat).

Szankciók

A vetőmag felügyeleti hatóság, az UKZUZ (=cseh OMMI) 16.000,- EUR (kb. 4.000.000,- Ft) nagyságig szabhat ki büntetést annak, aki az FSS törvényben leírtakat megsérti, vagy akadályozza az ellenőrzési folyamatot.

Büntetés szabható ki a kötelességszegés feltárásától számított 1 éven belül.

Csehországban az FSS után fizetendő fajtahasználati díj mértéke növényfajonként		
Faj	Fizetendő díj (EUR/ha)	Fizetendő díj (Ft/ha)
Tavaszi árpa	3,00–3,83	750–958
Zab	3,36–3,73	840–932
Tavaszi búza	3,40–3,46	850–865
Tavaszi tritikálé	3,83	957
Lóbab	4,33–4,73	1082–1182
Borsó	4,00–4,60	1000–1150
Takarmányborsó	3,60–3,66	900–915
Sárgavirágú csillagfűrt	4,73	1182
Lucerna	1,90	475
Len (olaj)	4,16	1040
Burgonya	25,00	6250
Tavaszi repce	3,00	750
Őszi árpa	3,16–3,73	790–932
Őszi takarmányborsó	3,60	900
Őszi búza	3,36–5,30	840–1325
Őszi káposztarepce	3,00–4,96	750–1240
Őszi tritikálé	3,33–3,83	832–957
Őszi rozs	3,33–3,43	832–857

Megjegyzés: Az árak 19%-os ÁFA-t tartalmaznak

A büntetést a vetőmag felügyeleti hatóság állapítja meg és szedi be, ami az állami költségvetésbe kerül.

Az FSS után fizetendő fajtahasználati díj fizetése alól mentesülnek a kistermelők (csehországi viszonylatban cca. 27,00 ha alatt termelők).

Bakos Péter Kenéz
Cseh Katalin
Ruthner Szabolcs

Friss információk az Európai Kukorica Szövetség (C.E.P.M.) üléséről és a várható kukorica szezonról

Az Európai Kukorica Szövetség 2006. január 24-én megtartotta évnviti tanácskozását Brüsszelben, melyen Magyarországot a Vetőmag Szövetség és Terméktanács (VSZT) képviselte. Az ülésen **Takács Géza** (Kukorica Szekció Bizottság elnöke, IKR Rt. Bábolna), **Ruthner Szabolcs** (VSZT titkárság), és **Horváth Zsolt** (VSZT titkárság) vett részt.

A tanácskozáson külföldi partnerszervezetek is szépszámmal képviseltették magukat. Jelen volt a spanyol, a portugál (Anpromis), a német (DMK), a lengyel (PZPK), az olasz (AMI) és a szervező francia szövetség (AGPM) küldöttsége is.

Európai kukoricapiac

A szezonvégi európai kukoricakészletek magasak. Spanyolországban és Portugáliában ugyan – a nagy szárazságok következtében – csökkent a termés mennyisége, összességében azonban elmondható, hogy Európában az év végére nagy készletek halmozódtak fel.

Az itt közölt adatok – néhány ország kivételével – egyértelműen a kukoricaterület csökkenését mutatják Európában. A következő évben további csökkenés várható (1. táblázat).

Vetőmag-szaporító terület és termés az EU-ban

Az európai kukorica vetőmagtermesztés helyzetéről elmondható, hogy a terület: –7,5%-kal csökkent (96.500 ha 2005/06-ban) az EU-25-ben és Svájcban. (–13% Franciaországban, –11% Magyarországon, stagnálás jellemzi Németországot és Spanyolországot, és egy kis fejlődés tapasztalható Ausztriában és Olaszországban).

A termés mennyiség is visszaesett. 9,5%-os csökkenés tapasztalható az EU-25-ben. Legfőképp Franciaországban (–16%) és Magyarországon (–10%) jelentkezett. Az

európai vetőmagtermesztő területek a 2006/07 időszakban várhatóan 11.000 hektárral (-11%) tovább csökkennek (2. táblázat).

Csemegekukorica terület az EU 25-ben

A thaiföldi nyomás a csemegekukorica termesztés erős visszaesését vonta maga után Európában. Thaiföld, akár évi 30%-os növekedéssel tovább erősítheti exportját, mint elsődleges beszállító (az európai import 75%-a). Ennek az importnak a megfékezésére a csemegekukoricát kizárták az európai vámkedvezményes termékek listájáról, valamint anti-dömping eljárást fogatosítanak, melynek megszavazásához a C.E.P.M kérte a jelenlévők támogatását (3. táblázat).

WTO

A decemberben elfogadott európai költségvetésnek és a WTO Hong Kong-i konferenciájának az értékelését is elvégezte a tanácsülés Brüsszelben.

A december 16-i kompromisszum keretében az európai költségvetést 863 milliárd euróban állapították meg (7 évre), ami 1,04%-a az uniós összjövedelemnek (szemben a Bizottság által eredetileg javasolt 1,24%-al). A KAP költségvetés (293 milliárd) nem nőtt, figyelembe véve Románia és Bulgária (8 milliárd) csatlakozását is. Ami a vidékfejlesztést illeti, a régi tagállamokban önkéntes alapon 20%-ra nőhet a vidékfejlesztés javára történő átcsoportosítás a közvetlen kifizetésekből (moduláció). A Bizottság kilátásba helyezte a költségvetés szerkezetének egy közbeeső felülvizsgálatát 2008-2009-ben. A tanácskozás résztvevői átnézték a WTO tárgyalások alakulását (Dohai ciklus), a hongkongi konferencia agrárvonatkozásait.

A 2005. december 13-18 között Hong Kong-ban megtartott WTO miniszteri konferencián sikerült egy kicsit közelebb kerülni a dohai forduló agrárfejezetének lezárásához. A piacra jutás javítását kívánják elérni a vámtarifák csökkentésével. Az értékvám-egyenérték csökkentését egy négyemeletes formula alapján tervezik. A kereskedelmet torzító belső támogatás csökkentését helyezték kilátásba. Az EU a legmagasabb sávba került, így a legnagyobb csökkentést (70%) kell majd végrehajtania. Az exportszubszidiók 2013-ra történő teljes eltörléséről sikerült megegyezni. Ez azonban csak akkor tekinthető érvényesnek, ha az egyéb burkolt támogatási formák – élelmiszersegély, exporthitelek – hasonlóan szigorú elbírálás alá esnek. 2010-ig – az időszak első felében – nagyobb arányban kell csökkenteni a támogatások mértékét.

GMO helyzet

Az AGPM munkatársai bemutatták a jelenlévőknek az I.S.A.A.A. legutóbbi statisztikait a GM kultúrák terén (4. táblázat). Elmondták, hogy 2005-ben 90 millió ha-on 8,5 millió gazda termesztett GM növényeket, ami 11%-os növekedés 2004-hez képest.

Országok	2004	2005
Németország	1.100	1.100
Horvátország	300	300
Spanyolország	3.500	1.800
Franciaország	28.580	23.850
Magyarország	29.000	24.000
Olaszország	4.200	4.500
Lengyelország	3.300	3.500
Szlovákia	1.200	500
Összesen	71.180	59.550

Országok	2004	2005
USA	47,6	49,8
Argentína	16,2	17,1
Brazília	5,4	9,4
Kanada	5,0	5,8
Kína	3,7	3,3
Paraguay	1,2	1,8
India	0,5	1,3
Dél-Afrikai Köztársaság	0,5	0,5
Uruguay	0,3	0,3
Ausztrália	0,2	0,3
Mexikó	< 0,1	< 0,1
Románia	< 0,1	0,1
Fülöp-szigetek	< 0,1	< 0,1
Spanyolország	0,06	0,05

Ország	2004/2005			2005/2006			2006/2007 előrejelzés	
	Terület (1.000 ha)	Termésátlag (q/ha)	Termés (1.000 t)	Terület (1.000 ha)	Termésátlag (q/ha)	Termés (1.000 t)	Vált. %	1.000 ha
Franciaország	1.822	90	16.380	1.633	81	13.230	-6	1.535
Németország	460	90	4.200	440	92	4.060	-5	420
Ausztria	200	100	2.000	170	118	2.000	12	190
Olaszország	1.200	89	10.700	1.100	93	10.200	-9	1.000
Görögország	250	88	2.210	240	90	2.170	0	240
Spanyolország	480	92	4.400	420	79	3.300	-17	350
Portugália	130	62	800	110	37	410	-9	100
Magyarország	1.190	70	8.300	1.200	73	8.800	0	1.200
Lengyelország	410	57	2.340	330	58	1.920	18	390
Cseh Köztársaság	90	61	550	80	73	580	0	80
Szlovákia	150	57	860	150	65	980	0	150
Szlovénia	50	72	360	40	85	340	0	40
EU-25-k összesen	6.520	83	54.030	6.040	81	48.990	-4	5.810a

Országok	Terület (ha)			Termés (t)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Németország	3.232	3.180	3.320	7.500	7.500	8.800
Ausztria	4.904	5.000	5.500	12.000	15.000	16.000
Spanyolország	650	700	500	1.690	1.140	900
Franciaország	49.345	54.430	47.225	120.000	180.000	150.000
Olaszország	5.208	4.935	5.460	15.600	15.600	17.000
Svájc	240	240	245	520	520	680
EU15-k és Svájc	63.579	68.485	62.250	157.310	219.760	193.380
Magyarország	27.100	28.315	25.250	54.200	76.400	68.000
Lengyelország	1.459	2.065	2.590	3.360	3.360	4.100
Cseh Köztársaság	1.163	1.510	1.660	1.630	2.229	2.400
Szlovákia	2.889	3.500	4.600	5.780	7.000	11.500
Szlovénia	200	300	200	340	340	500
10 új tagállam	32.811	35.690	34.300	65.310	89.329	86.500
EU25-k és Svájc	96.390	104.175	96.550	222.620	309.087	279.880

Elmondták, hogy 2005-ben 90 millió ha-on 8,5 millió gazda termesztett GM növényeket, ami 11%-os növekedés 2004-hez képest.

2005-ben 21 GMO termesztő ország volt, míg 2004-ben csak 17. Iránon kívül – ahol először termesztettek Bt rizst – a többi új ország európai: Franciaország (500 ha), Portugália (750 ha), Cseh Köztársaság (250 ha).

Négy ország (USA, Argentína, Brazília, Kanada) fedi le a GMO területek 91%-t és 7 ország adja az ösztérület 99%-át (az előző 4 ország a következő hárommal kiegészülve: Kína, Paraguay és India). Brazíliában a legnagyobb mértékű a GMO területfejlődés, csak a szója esetében +88%. A brazil szója 42%-a GMO, 9,4 millió ha-os részesezéssel a teljes 22 millió ha-ból.

Világviszonylatban továbbra is a szója maradt a fő GMO növény (54,4 Mha), ezt követi a kukorica (21,2 Mha), a gyapot (9,8 Mha) és a repce (4,6 Mha).

Európában mindössze 155.000 ha-on termesztnek GM növényeket, melyekből 100.000 ha a GM szója Romániában és 53.000 ha a Bt kukorica Spanyolországban. A fennmaradó többi rész: Németország (250 ha Bt kukorica), Franciaország (500 ha Bt kukorica), Portugália (800 ha Bt kukorica) és a Cseh Köztársaság (250 ha Bt kukorica).

Az EU szabályozás kapcsán elhangzott, hogy az Európai Bizottság folytatta az újonnan megjelenő GMO-k engedélyezését a kukorica esetében is. A 2005. tava-

szán engedélyezett Bt11 csemegekukorica és NK 603 után a Mon863 és a GA21-t is engedélyezték. 2006. januárjában a Bizottság részleges engedélyezést adott Mon810 x Mon863-ra (takarmányozás). A teljes engedélyezés (humán élelmezés) folyamatban van.

Ami az új GM kukoricafajták bejelentését illeti, Spanyolország 14 fajtát jelentett be 2005. júliusában. Nemrégiben Németország bejelentette 3 első fajtáját a nemzeti fajtakatalógusba és a Cseh Köztársaság is ezen a ponton tart.

Előrejelzés Franciaországra vonatkozóan 2006-ra

A VSZT minden évben telefonos megbeszélést folytat a Francia Kukorica Szövetséggel. Az április 7-i beszélgetés főbb elemei a következők voltak.

Szemeskukorica

- Terület 1.470.000 ha (-8% /2005).
- A 2003 és 2005 évek szárazságának gazdasági és lélektani hatásai tovább csökkentették a szemeskukorica vetésterületeket mind Franciaországban, mind pedig az Unió déli területein.
- 2006 az összevont területalapú támogatás, az SPS bevezetésének az éve lett több országban, beleértve Franciaországot is. A termeléstől történő leválasztás (75%-os decoupling), főként a kedvezőtlenebb időjárás tovább csökkentheti a vetéskedvet.

- GM kukoricatermesztés néhány ezer hektáron várható.

Siló

- Terület: 1.440.000 ha (nincs változás 2005. évhez képest).
- Száraz körülmények között a silókukorica az utolsó lehetőség a takarmányozásra, amikor már a füvek kiszáradtak.

Vetőmag

- Terület: 40.000 ha (-15%/2005).
- A magas francia és európai készletek miatt a vetőmag-előállítás csökken 2006-ban.
- Nagy verseny várható a hazai és export piacokon egyaránt. Románia is megjelenhet, mint potenciális versenytárs.

Bioetanol

- Február 28-án a francia kormány bejelentette további 1.335.000 tonna biodízel és 465.000 tonna bioetanol előállításának jóváhagyását. Emellett új tendereket írt ki további 950.000 tonna biodízel és 150.000 tonna bioetanol gyártására.
- Az AB Bioenergy France (ABF) üzeme lesz az EU-ban az első kukorica alapú bioetanol előállító üzem (100.000 tonnát már jóváhagytak és 80.000 tonna még jóváhagyásra vár, ami 500.000 tonna szemes kukoricának felel meg).

GMO

- Az új biotechnológia törvény, mely megteremt a GMO felhasználást Franciaor-

szágban, az országgyűlés előtt van. (A biotechnológiai bizottság felelős minden új GMO engedélyeztetéséért, a gazdálkodóknak bejelentési kötelezettségük van az Agrár Minisztérium felé a GMO vetésterületekről, valamint alkalmazni kell a koegzisztencia szabályait.)

- A kukoricánál a koegzisztencia előírásai a szakmai szervezetek intézményei által végzett kísérleteken alapulnak. Alapvető szabályai: az Agrár Minisztérium helyi irodájának értesítése, az összes vető és betakarító berendezés alapos tisztítása a GM növény után, teljes nyomon követhetőség biztosítása, a GM vetőmag címke megőrzése, a gabonáról cégek megfelelő informálása, 25 m izolációs távolság betartása a nem GM-kukoricától (ha lehetséges 10 m puffer sorok használata).

Öntözés

Az idei évben további öntözési korlátozásokra lehet számítani. A médiákban elég intenzív kampány folyik a mezőgazdaság vízpazarlására és a felszíni vizek szennyezésére vonatkozóan.

Növényvédelem

A Gaucho, Poncho, Regent csávázószerek használatának betiltása továbbra is érvényben van. Azonban a növényvédő szerek engedélyezéséről szóló 91/414/EK direktíva felülvizsgálatát követően pozitív előrelépés várható a kérdésben.

– ruthner –

Gondolatok a bécsi koegzisztencia konferenciáról

Európai politikusok, civil szervezetek és a téma szakértői találkoztak Bécsben április 4–6-a között, hogy megvitassák a GM, hagyományos és bio növények együtt-termesztésének lehetőségeit. A hazai delegációt az FVM, a KvVM, az Ökotárs Alapítvány, egy független analitikai laboratórium vezetője, valamint a VSZT alkotta.

A konferencia elsődleges célja: az EU bizottsága és az érdekelt felek közötti konzultáció, egy mindenki számára elfogadható, költség-hatékony koegzisztencia stratégia kidolgozása. Az egyes tagországokban tör-

tént intézkedéseket összefoglaló, március 9-én kiadott jelentés konklúziója szerint, EU szintű koegzisztencia rendelet kialakítása nem célszerű. Mivel az Európai Uniónak nagyon kevés tapasztalat áll rendelkezésére a GM növények termesztésére vonatkozóan, szüksége van a tagországi gyakorlatok megismerésére. A végső döntés meghozatala előtt a Bizottság szeretne volna látni az összes érdekelt fél álláspontját.

A felszólalók között volt *Mariann Fischer Boel* az EU Mezőgazdasági Főbiztosa, *Stavros Dimas* Környezetvédelmi Főbiztos és *Josef Pröll* osztrák földművelésügyi miniszter is. A plenáris előadásokat követően három szekcióban zajlott a konferencia. Szó volt az egyes tagországokban, illetve régiókban tett koegzisztencia intézkedésekről, a terméklépcsők „vetőmagtól a feldolgozott élelmiszerig” elkülönítésének technikai és gazdasági

aspektusairól, valamint a fogyasztói szokásokról és piaci követelményekről.

A konferencia légkörére leginkább a megosztottság volt a jellemző még az EU Bizottságon belül is. Erre talán legjobb példa a két főbiztos mondatai. Fisher Boel szerint: biztosítani kell a szabad választást mind a fogyasztók, mind pedig a farmerek számára az eltérő termékek és gazdálkodási formák közül. A kérdés nem egészségügyi és/vagy környezetvédelmi jellegű, mivel az EU-ban csak olyan termékek fogyasztása és termesztése engedélyezett, amelyek teljesen biztonságosak. Az elkülönítő intézkedéseket azonban minél hamarabb meg kell hozni, hogy a GMO, konvencionális és bio termékek véletlenszerű keveredése az EU jogszabályok által meghatározott szigorú határértékek alatt maradjanak.

Ezzel szemben Stravos Dimas Környezetvédelmi Biztos jóval óvatosabban fogalmazott: A társadalom véleménye nagyon lényeges a kérdésben. A bizottságnak együtt kell működnie a tagországokkal és a GM növények engedélyezésére csak olyan jogszabályokat szabad kidolgoznia, amik megvédik a természetes környezetet, teljes mértékben megfelel a társadalom elvárásainak, ugyanakkor eleget tesz a belső piaci követelményeknek is.

A teljes konferencia anyagának ismertetése még vázaltszerűen is jóval meghaladná a vetőmag újság terjedelmét, ezért két témát próbáltam kiemelni. Az európai vetőmagszakma képviselőjében *Garlich Von Essen* /ESA főtitkár/ előadását és a magyar álláspontot ismertető *dr. Bedő Zoltán* /MTA Martonvásár/ előadásából készített összefoglalót.

A konvencionális vetőmagban megengedhető GMO határérték

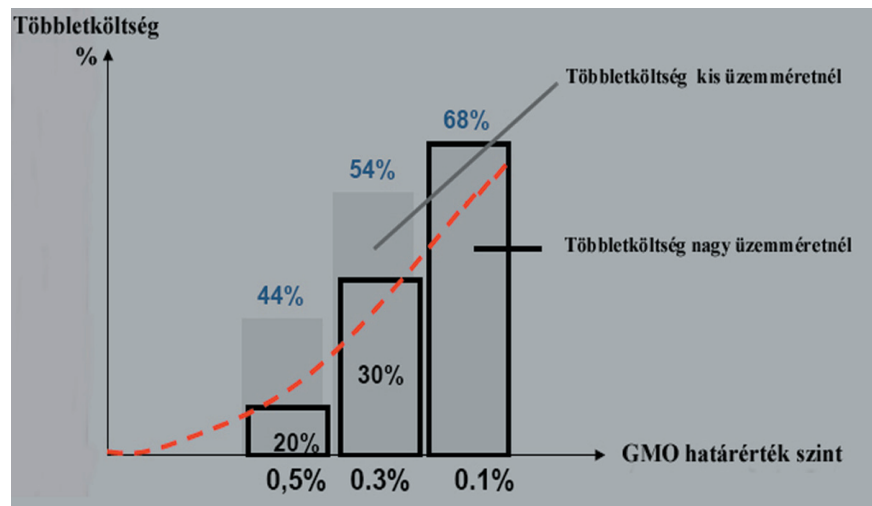
Az Európai Vetőmag Szövetség /ESA/ 1999 óta próbálja elérni a megfelelő határérték kialakítását a takarmány és élelmiszerek után a vetőmagban is. A GM vetőmagvak jelenléte a nem transzgenikus vetőmagtételben elkerülhetetlen, tehát a zéró tolerancia elve nem érvényesíthető. A megfelelő határérték megállapítása alapját képezi a címkézésnek, a nyomon követhetőségnek és garantálja mindazon információkat, melyek alapján a fogyasztó választani tud. Az európai vetőmagszakma évek óta várja a határérték felállítását, amely figyelembe veszi a technikailag elkerülhetetlen GMO-k jelenlétét a konvencionális vetőmagtételben. Ennek hiánya veszélybe sodorja az európai vetőmag-előállítás fenntarthatóságát, versenyképességét. Ezért az EU Bizottságnak azonnal cselekednie kell, és megfelelő javaslattal kell előállnia.

A vetőmagcégeknek és szaporító gazdaságoknak nagy mennyiségű tapasztalat áll rendelkezésükre a koegzisztencia területén. A legjobb példa erre, hogy a Közös Fajtakatalógusban 3500 kukoricafajta található. Nagy többségük előállításra is kerül, és akkor még nem is beszéltünk a harmadik országokba szánt export céltermeltetés formájában előállított fajtákról. A vetőmagszektor példája bizonyítja, hogy megfelelő intézkedésekkel a koegzisztencia biztosítható.

A határérték kialakításának fő vezérlő elve az kell legyen, hogy az ilyen határértékű vetőmagnak használatával a maximális 0,9 %-os szennyeződési szint garantálható legyen a megtermelt takarmányban és élelmiszerben. Ebből kifolyólag az egyes vetőmag határértékek növényfajonként eltérőek lehetnek (repce, kukorica, szója stb.). Az Unióban, és természetesen hazánkban is, jelenleg a kukorica vetőmagnál a legégetőbb a szükséges határérték felállítása. A Bizottság mérlegelésénél 3 határérték eshet számításba.

• **0,5%** Ez a határérték a jelenlegi vetőmag-előállítási körülmények között, vagy azok csekély módosításával is biztosítható.

A GM határérték betartásának többletköltsége konvencionális vetőmag előállítása esetén

Forrás: ESA

• **0,3%** A vetőmag-előállítóknak egyes esetekben esetleg új intézkedéseket szükséges bevezetniük, ahol a nem GM fajtákat csak elkülönített körzetben tudják előállítani.

• **0,1%** Ez a vetőmag-minősítési szabályok módosításával járna, és önálló természetési zónák kialakítását követelne meg a nem GM vetőmagok számára.

A plusz intézkedések betartása természetesen többletköltséggel jár. Minél szigorúbb a határérték, annál nagyobbak a konvencionális és/vagy bio vetőmag-előállítás költségei. Az Európai Vetőmag Szövetség megbízásából nagy európai vetőmagcégek bevonásával folytatott vizsgálatok jól mutatják az egyes határértékek betartásának költségnövelő hatását. Az ábrából ugyancsak jól látszik, hogy a kisgazdaságok számára lényegesen magasabb a határérték betartásának költsége (1. ábra).

Az eddigieket összefoglalva:

- A vetőmag határérték kialakítása feltétlenül szükséges, és az EU koegzisztenciával kapcsolatos politikájának szerves része kell legyen.
- Bármilyen határérték bevezetése költség-többletet jelent.
- Olyan határérték és izolációs távolság kialakítása, melyek szigorúbbak annál mint a 0,9 %-os jelölési küszöb:
  - diszkriminatív és aránytalan
  - szükségtelen, versenyhátrányt jelent.

A hazai koegzisztencia intézkedések

A magyar álláspontot Dr. Bedő Zoltán ismertette

A 2003/556/EK rendelet előírja a tagországok azon kötelességét, hogy meg kell teremteni a tagországi viszonyok figyelembe vételével a nemzeti koegzisztencia stratégiát. Ennek alapján a hazai és az EU-s vonatkozó jogszabályok, valamint a nemzeti jellegzetességek és érdekek figyelembe vé-

telével kialakításra került a nemzeti koegzisztencia jogszabálytervezet.

A tervezet részletezi a termesztés, szállítás, raktározás körülményeit, előírja a regisztrációs, engedélyeztetés, valamint a folyamatos monitorozás követelményeit. A jogszabály célja, hogy megakadályozza a GM és nem GM növények keveredését a termesztés és az azt követő tevékenységek során.

A tervezet szerint a genetikailag módosított növények termesztése engedélyhez kötött. Az engedély megadásának feltételei a következők: speciális képzésen való részvétel, a szomszédos földtulajdonosokkal és földhasználókkal történő egyeztetés, a kompetens környezet és természetvédelmi hatóságok jóváhagyása. A javasolt izolációs távolság a kukoricánál a GM és konvencionális táblák között 400 méter.

A tervezet nyilvántartási és jelentési kötelezettséget ír elő a termeszítő és a vetőmag-forgalmazó számára egyaránt, és még a nyomon követés és az esetleges konvencionális szabályait is tartalmazza. A koegzisztencia során okozott kár felelősségét az un. „veszélyes üzem” vonatkozó jogszabályok szerint kell elbírálni.

A természetvédelmi, érzékeny, vagy a NATURA 2000 program alá tartozó területen tilos a GM növények termesztése.

A 2003/556/EK ajánlás lehetőséget hagy a tagországok számára, hogy ökológiai adottságaik, agrárszerkezetük figyelembevételével alakítsák ki az együtt-termesztésre vonatkozó intézkedéseket. Magyarország a jogszabály megalkotásakor elsősorban a következőket helyezte előtérbe:

- A kukorica áru- és vetőmagtermesztés nagy területen, nemzetgazdaságilag is jelentős mértékben folyik.
- A mezőgazdasági termelés struktúráját tekintve elaprózódott, magas a 200 ha alatti gazdaságok száma.

➔ Speciális természeti adottság, hogy a természet jelentős része tagolatlan alföldön folyik.

EU Bizottság reakciója

Az EU Bizottsága a következő módon kommentálta a magyar koegzisztencia tervezetet:

Először is felhívta a figyelmet arra, hogy a koegzisztencia intézkedéseknek arányban kell állniuk a kívánt céllal. A koegzisztencia szabályok fő célja pedig az együttélés biztosítása mindenféle gazdálkodási forma számára, nem pedig a megőrzése bármely mezőgazdasági rendszernek. A megküldött tervezet túlzott mértékben korlátozza a GMO-k termesztését Magyarországon. A nemzeti koegzisztencia intézkedéseket gazdasági megfontolások alapján kell meghozni, nem kell benne megismételni a környezeti kockázatbecslést, amelynek a harmonizációja már megtörtént az EU szintjén. Ezen az általános véleményeken túl a Bizottság még további megjegyzéseket tett, melyek közül néhányat megemlítek:

- Ha az ütközőzónán belül, a GM növényfajjal nem egyező növény kerül elvetésre, akkor az ütközőzónán belül lévő földtulajdonos hozzájárulása a GM növény termeléséhez nem szükséges.
- A kukoricánál előírt 400 méteres izolációs távolság túlzó.
- A tervezet aránytalanul nagy felelősséggel terheli a GMO gazdálkodót, amivel tulajdonképpen ellehetetlenítheti a GMO-k használatát.
- A GMO termesztés „veszélyes üzemmé” történő nyilvánítása elfogadhatatlan.
- A GMO-t termelő gazdálkodók adminisztrációs költségeit csökkenteni kell.
- A GMO termesztéshez megkövetelt szakképesítés túl szigorú.

Az FVM Biotechnológiai Osztályának vezetője (Dr. Akác Béla) a konferencián a jogszabály-egyeztetés során kialakult helyzetről a következőképpen nyilatkozott:

- A vita értelmetlen tudományos körbejáráshoz kezd hasonlítani, ahol a szembenálló felek nézetei nem kerülnek közelebb egymáshoz.
- Néhányan azok közül, akik részt vesznek a vitában nem hajlandók tudomásul venni, hogy az EU tagság bizonyos kötelezettségekkel is jár, és az EU ragaszkodik ezek pontos betartásához.
- A területen szerzett legalapvetőbb tudás és jártasság nélkül jelennek meg emberek a koegzisztenciát tárgyaló üléseken. Véleményük szerint, egyes esetekben, a tudás nem lényeges, mivel meg vannak győződve „ügyük” igazáról.
- A média tájékoztatása legtöbbször etikátlan és szakmaiatlan, csak a szenzációkeltés a célja. Nagyon kevés a tényszerű publikációk száma.

A konferencián elhangzott előadások teljes anyaga letölthető az Unió internetes portáljáról: http://europa.eu.int/comm/agriculture/events/vienna2006/index_en.htm.

Ruthner Szabolcs

Ülésezett az Európai Vetőmag Szövetség (ESA) Kalászos Szekció Bizottsága

Március 2-án vitatta meg a kalászos növények nemesítését, forgalmasítását, szaporítását érintő legaktuálisabb kérdéseket a Bizottság. Az ülésen jelen voltak az angol, cseh, belga, francia, magyar, német, holland és az olasz szövetségek képviselői.

I. Utántermesztett vetőmag nemesítői jogdíjának (licenccij) kérdése

A legnagyobb terjedelemben tárgyalt téma természetesen az utántermesztett vetőmagok licenccij kérdése volt. A beszédhető licenccij érdekében – ahogyan arról már korábbi számunkban beszámoltunk – az ESA tavaly nyáron megtette az első lépéseket. Az Unió összes tagországát érintő felmérést készített és tárt a Bizottság elé annak demonstrálására, hogy mekkora kiesést jelent a jogtalan fajtahasználat az európai nemesítő cégek számára (VSZT újság 2005/4. 2. old.).

Az ESA a tagországok szövetségeivel közösen megállapította, hogy, ahol már működik licenccij begyűjtési rendszer, az mindenhol a nemesítő- és a gazdaszervezetek közti megállapodáson alapul. Ezzel szemben, ahol nincs ilyen, ott legtöbbször valamilyen ok miatt ez a konszenzus meghiúsult. Ennek orvoslása érdekében az ESA megbeszéléseket folytat a COPA/COGECával az EU gazdaszövetségével.

Több szövetség felvetette, hogy megoldandó probléma a kis gazdaság fogalmának tisztázása, mivel a jelenlegi jogszabály (2100/94/EK) nem definiálja egyértelműen. Nem tér ki például arra az esetre sem, ha egy farmnak több kisterületű földje van egymástól izoláltan, akár országhatárokon átvívelően is.

Jelenleg az FSS után beszédhető licenccij átlagos mértékét a vonatkozó jogszabály úgy állapítja meg, hogy annak érezhetően alacsonyabbnak kell lennie a minősített vetőmag árában érvényesítetté. A licenccij arányának növelése ellen szól, hogy ott, ahol még nincs a rendszer kiépítve, egy magasabb mértékű licenccij fizetés megállapítása a rendszer bevezetését tovább nehezítené. Ebben a kérdésben példaértékű lehet Németország esete, ahol a licenccij megállapítását alacsonyabbról kezdték, majd azt folyamatosan növelték, és egyes növényeknél mára már elérték a 80%-ot.

A holland küldöttség beszámolt arról, hogy elfogadták az új vetőmagtörvényt. A legnagyobb újdonság: a korábbi törvény-

hez viszonyítva tartalmazza azt a kitétel, hogy a gazdálkodónak és a vetőmag feldolgozónak is, kötelessége az információnyújtás a nemesítő részére az FSS használatáról. Eltérő megegyezés hiányában az utántermesztett kalászos vetőmag licenccijja a minősített vetőmagban érvényesítettnek 60%-a. Az információnyújtás kötelezettségének törvényi erőre emelkedése tovább erősíti a nemesítői jogok érvényesítésének lehetőségét.

A nemesítői jogok érvényesítését tekintve azonban nem lehet teljes mértékben az államigazgatásra és annak jogszabályalkotó szerepére támaszkodni. Megfelelő szerződési feltételekkel olyan információ is szerzhető, melynek alapján a nemesítő a későbbiekben eljárhat jogdíjának begyűjtésekor.

A Svéd Vetőmag Szövetség kialakított egy szerződésmintát, melyben benne foglaltatik, hogy a termelő a vetőmag megvásárlásával egyúttal kötelezhető, hogy a szövetségen keresztül a nemesítő számára információt nyújtson gazdasága vetőmag felhasználásáról. A vonatkozó szöveget a vetési szezon előtt több országos mezőgazdasági magazin is közzéteszi, tájékoztatva a gazdákat az információadási kötelezettségükről.

Angliában is van erre jól működő példa vetőburgonyánál. Minden fajtaoltalom alatt álló minősített vetőburgonyát tartalmazó zsákon az a felirat található, hogy a csomagolás felnyitásakor a vásárló (gazda) hozzájárul a következőkhöz:

- teljes körű nyilvántartást vezet a vetőgumó felhasználásáról,
- a nemesítő szövetség (BSPB) képviselője számára szabad betekintést nyújt a gazdálkodással kapcsolatos összes dokumentációba,
- éves jelentést küld a BSPB számára a vetőgumó felhasználásáról és/vagy forgalmasításáról, beleértve az utántermesztett vetőgumó felhasználást is,
- méltányos licencciját fizet az utántermesztett vetőgumó után.

II. Lehetséges változtatások a fajtaelismerés, vetőmag-minősítés tekintetében

VSZT újságunk előző számában beszámoltunk a fajtaelismerés lehetséges változásairól. Az ESA fajtaelismeréssel foglalkozó munkabizottsága áttekintette a kérdéskört, megvitatta azt, és a Kalászos Szekció Bizottság a következő megállapításokat tette:

DUS

A DUS vizsgálatok eredményeinek átvétele jelenleg bilaterális egyezmények alap-

ján történik a tagországok között. A duplikált vizsgálatok elkerülése érdekében a következő intézkedéseket kellene bevezetni.

- A DUS vizsgálatokat, – melyeket a nemzeti fajtaelismerés, EU fajtalistára kerülés, nemzeti fajtaoltalom és közösségi fajtaoltalom céljából végeznek –, a CPVO protokoll alapján kell végrehajtani.
- Bármilyen, egy tagországban végzett DUS vizsgálati eredményt, ha azt a CPVO előírásai alapján végeztek akár fajtaelismerés, akár fajtaoltalom céljából, el kell fogadni bármely EU tagországban.

Közös Fajtakatalógus

Nincs szükség a Vetőmag Állandó Bizottság formális döntésére egy új fajta Közös Fajtakatalógusba történő felvételéhez. Következésképpen nincs szükség a Közös Fajtakatalógus jelenlegi formájában történő megjelentetésére sem. Elegendő lenne egy internetes adatbázis működtetése, amely az egyes nemzeti katalógusok összessége lenne. A Közös Fajtakatalógus adminisztratív teendőit a CPVO látná el az EU Bizottság nevében, működtetésének felelőssége és finanszírozása pedig továbbra is az EU Bizottság kezében maradna.

Gazdasági értékvizsgálat (VCU)

A gazdasági értékvizsgálat rendszerének kialakítása továbbra is maradjon nemzeti hatáskörben, tehát az EU-ban nincs szükség központosított VCU rendszerre. A Kalászos Szekció egyetértett a javaslatokkal. Élénk vita alakult ki, hogy szükség van-e egyáltalán VCU vizsgálatokra a kisebb növényfajoknál. Általánosnak volt mondható az a vélemény, hogyha megszűnik a VCU vizsgálat egy faj esetében és lekerül az EU fajtakatalógusról, akkor annak nemesítésével tovább foglalkozni nem lesz érdemes. Ezenkívül a VCU vizsgálat egy folyamatos kontrollt jelent a nemesítőnek és igazolja, hogy egyre nagyobb teljesítményű genetikai anyagokat hoz létre.

Vetőmag-minősítés

A minimum követelmények meghatározása továbbra is a Bizottság feladata kell maradjon. Az akkreditív minősítés lehetőségét erősíteni kell, hogy még hatékonyabb legyen és a költségek is tovább csökkenjenek.

A jelenlegi EU előírások megengedik a tagországok számára, hogy az előírt minimumnál szigorúbb feltételeket szabjanak. Ez a gyakorlat a jövőben is maradjon így.

A szekció bizottság tagjai a felvétellel egyetértettek.

R. Sz.

A toxintartalom szabályozásának problémái és kockázatai

Annak ellenére, hogy előzetes vizsgálatok alapján az FVM a gabonák toxinszennyezését nem tartja jelentősnek, így már az intervenció felvásárlásoknál sem rendelték el a toxintartalom mérését, az ügy sokkal komplexebb annál, mint ahogy az az első pillanatban látszik.

Való igaz, hogy az eddigi Magyarországon napvilágot látott határértékek tájékoztató jellegűek voltak, ugyanis a határértékek túllépőit nem szankcionálták, és nem is írták elő kötelező jelleggel. Még a termékek sem volt kötelező igazolni, hogy a toxintartalom a hatályos határérték alatt lenne. Azaz volt is szabályozás, meg nem is. Gyakorlatilag a vevő és eladó megállapodása döntötte el a kérdést. Amikor túltermelés volt (1998), akkor a toxin, vagy fertőzött szemtartalom jó okot adott a felvásárlás megtagadására, vagy sokkal olcsóbb ár felajánlására. Volt azonban egy részterület, az export, ahol a 0.5 ppm-nél nagyobb DON toxinkoncentrációjú terméket már nem vették meg.

Az eddig izolált több, mint 100 Fusarium toxin igen változatos csoportokat alkot. Általános jellemzőjük, hogy nagyon stabilak, sütés, főzés nem bontja le őket, sőt a DON (deoxynivalenol) tartalom még nőhet is mert a kötött DON főzéskor felszabadul. Többségében igen mérgezők, a nivalenol 4,5, aq DON 47, a T-2 10 körüli LD 50 értékkel rendelkezik, szemben a fungicidek közül hatásos tebukonazol 5000-es és a protiokonazol 6500-as értékével szemben. Itt idézem Dr. Kovács Ferenc akadémikus gondolatait (1994):

„A mycotoxinok előfordulásával táplálékláncban mindenütt számolni kell, ahol lehetőség van a penészgombák elszaporodására. Ma már jóval százon felül van a különböző kémiai tulajdonságú és hatásmechanizmusú mycotoxinok száma.

Bár a gyakorlatban csökkent a heveny mikotoxikózisok előfordulása, ugyanakkor gyakoribbá váltak a nagyobb veszteséggel és veszéllyel járó idült toxikózisok.

E toxikózisokra jellemző, hogy a toxinok minimális (mikro) mennyiségben vannak jelen a táplálékláncban, s gyakorivá vált a többféle, de kis mennyiségben lévő toxin egymásra hatása, szinergizmusa, a vegyes toxikózisok előfordulása. A fentiekből adódóan ma már nem a monokauzális, hanem a multitoxikus ártalmakról beszélünk növény-állat-ember relációban egyaránt.

Ma már ismert az is, hogy egy gombafajon belül az egyes törzsek több, különböző tulajdonságú mycotoxint termelhetnek, de a különböző gombafajok is előállíthatják ugyanazt a toxint, vagy vele közel azonos hatású vegyületet. Ezzel is magyarázható, hogy a gyakorlatban előforduló kör esetek egy részének reprodukálása egy-egy kristályos, analitikai tisztaságú toxinnal nem, vagy csak nagy dózisokban lehetséges.

Magyarországon a növények fuzárium gombás fertőzöttsége a ciklusosan ismétlődő endémiás járványok következtében állandósították a toxinok jelenlétét. Tíz év átlagában a vizsgált takarmányok mintegy 17 %-a tartalmazott toxint vagy toxinokat. A kukoricaminták mycotoxin szennyezettsége 1991-ben 56, a búzamintáké 80 % volt, az ipari abrak-keverékeknek pedig 86 %-a tartalmazott gomba eredetű méreganyagokat. Az utóbbi években derült fény a búza deoxynivalenol tartalmának gyakoriságára, s ezt a vizsgált minták 56 %-ban tudták kimutatni.

A '70-es évek közepétől váltak ismertté az ún. raktári penészgombák (*Aspergillus-Penicillium* fajok) toxinjai, melyek a gabonafélék nem megfelelő tárolása miatt halmozódtak fel.

A toxikózisok gazdasági kártétele a növénytermesztésben és az állattenyésztésben csak milliárdokban fejezhető ki. Ehhez társul a lakosság széles körének egészségét érintő káros hatás, amelyről ma még vajmi keveset tudunk, s mértékét még csak becsülni sem merjük.

Ezeket a gondolatokat az elmúlt 12 év eredményei hangsúlyozottan támasztották alá. Ma már tudjuk, 50 ppb deoxynivalenol már az emberi T sejtek aktivitását 80 %-ban gátolja ez az új határérték egy huszonötöd része. Egyébként annak az értéknek is tizedrésze csak, amit némelyek már ártalmatlannak gondolnak, mivel határérték alatti. Az összes fontos trichotecén csoportba tartozó toxinnal ez ugyanígy van. Ezt az immunológiai gondot elég nehéz elbagatellizálni, és arra kell számítani, hogy tudásunk növekedésével, az ellenállóbb fajták elterjedésével, jobb fungicidekkel és alkalmazástechnológiával a határértékek további és lényeges szigorodása prognosztizálható. A zearalenon és származékai kevésbé mérgezőek, de ösztrogén hormonhatásuk az állattenyésztésben közismert. Az ember is igen érzékeny, zearalenont tartal-

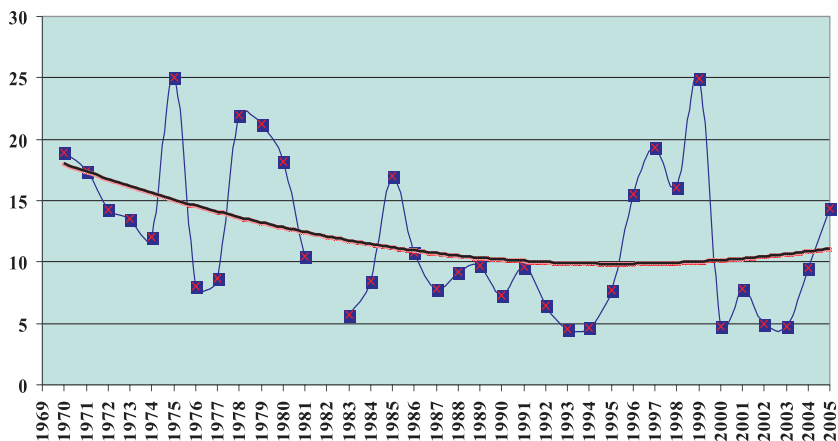

➔ mazó müzli, rizspehely néhány éves gyermekeken okozott korai pubertásjelenséget, amit egyértelműen igazolni is lehetett. Tudomásul kell venni, hogy a határérték nem az egészségkárosító hatás határértékét jelenti, hanem egy kompromisszumot, amely az egészségvédelmi szempontból még elviselhető, de gazdasági szempontból sem ellehetetlenítő. Magyarul, ha nem is egészen biztonságos a határérték, azért még mindig jobb, ha legalább azok a tételek kiszorulnak a felhasználásból, amelyek már akár klinikai tüneteket is okozhatnak. Fontos, hogy a zearalenon és a T-2 képződéséhez hidegthatás kell. Ezért a kukorica már betakarításkor, a búza pedig tavaszi kitérőláskor mutathat ezekből jelentősebb mennyiséget.

Mivel a toxinok igen komoly élelmezés-biztonsági kockázatot jelentenek, nem véletlen, hogy most már EU szinten 2006. július 1-től (Commission Regulation (EC) No 856/2005 of 6 June 2005, Official Journal of European Union 7.6.2005, L 143/3) is szabályozták a problémát. Az angol változat utolsó mondata a következő: This Regulation shall be binding in its entirety and directly applicable in all Member States. Mára már a rendelet hivatalos magyar fordítása is megjelent. Ez is a rendelet kötelező jellegét húzza alá. Azaz nem ajánlott. A szabályozás a dezoxinivalenolra, a zearalenonra és a fumonizinekre, T-2 és Ht-2 toxinokra vonatkozik, nyerstelemektől a feldolgozott termékekig és az összes gabonafélére, beleértve a kukoricát is.

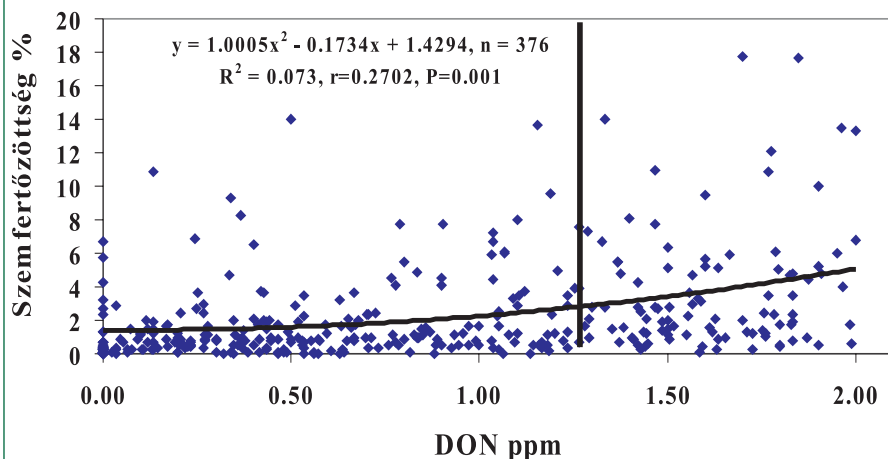
Innen kezdve a probléma bonyolultabbá válik. EU tagállamba nem lehet határérték feletti terményt kiszállítani. Nagy valószínűséggel az EU-s és a nem EU vásárló ezen túl meg fogja követelni a hivatalos toxineredményt úgy, hogy a mintavételi jegyzőkönyvet is mellékelni kell. Nagy valószínűséggel a hazai kereskedők is mérni fognak, vagy megkövetelik az adatokat, mert nekik is igazolniuk kell vásárlóik felé, hogy a termény vagy áru toxintartalma határérték alatt van. Mivel a laborok között minimum 10 % eltérés van, ezért pl. búzánál az 1.25 mg/kg határértéknél minimum 10 %-kal kisebb értéket vásárol fel, ha azonnal túlad rajta. Ha betárolja, biztosan 1 mg/kg alá megy, s ha egész évben tárolni fogja, feltehetőleg még alacsonyabb lesz a limit. Neki ugyanis biztosnak kell lennie abban, hogy a kitérőláskor sem lesz a toxintartalom magasabb a határértéknél. Az a becslésem, hogy 0.7–0.8 körül lesz a tényleges érték. Külön gondot jelent majd a toxinellenőrzés nélkül betárolt intervenciós tételek forgalomba hozása. Ha pl. a betárolt tételek 10 %-a nem felel meg kitérőláskor, az akár félmillió tonna veszteséget is jelenthet, aminek az árát nem tudom, ki fogja fedezni. Külön gond a kukorica, amely a talán a búzánál is nagyobb kockázatot jelent. Ugyanis a fertőzött szemek mind a tételben maradnak, és utólagos szelekcióra sincs lehetőség, mint rostálás vagy fajsúly szerinti osztályozás, ami a búzánál azért rendelkezésre áll.

1. ábra
Búzaszemek belső fertőzöttsége, országos átlagok évi 500 körüli mintából, 1970–2005

Forrás: Növényvédelmi és Talajvédelmi Szolgálat, Budapest, Apponyiné G. Ilona, Kiss György, Tóth Ágoston

2. ábra
Búza tételek szemfertőzöttsége és DON tartalma (ppm) a 2 ppm-nél kisebb DON tartalmú tételeknél, 1998–2004

A következő kérdés, hogy mekkora esélye van a toxikológiailag is jelentős fertőződésnek. 36 éve folyik a búzátételek országos belső fertőzöttség felmérése évi több, mint 500 kombájntiszta tétel elemzése révén. Az eredményeket az 1. ábra mutatja be. A 36 év harmada tekinthető járványosnak (15 % országos belső fertőzöttség felett), ebből öt érte el, vagy haladta meg a 20 %-ot. 15 évben volt 10 % alatt, ami gyakorlatilag járványmentességet jelent és 9 évben volt 10 és 15 % között, ami közepes járványhelyzetet jelöl. A görbében nincs következetesség, erős járvány után lehet csaknem járványmentes és fordítva. Igen erős a területi szóródás is, 0 és 100 % egyaránt előfordul. Az egyik év súlyos járványából semmi sem következik a következő évre, ha az száraz lesz. 2005-ben a legfertőzöttebb megyék átlaga 30 % felett volt, de a maximumok 80 % körül voltak. Egyébként a 2000–2004-es évek, mint az ábrából látszik, nem voltak járványmentesek, tehát ezen évek adataival nehezen védhető az az álláspont, hogy ezután sem lesz probléma.

Az is kiderült az évtizedek alatt, hogy azon vidékeken pusztított a járvány elsősorban, amelyek az átlagost lényegesen meghaladó csapadékokat kaptak a virágzás után, de a toxintartalom szempontjából fontosabb volt a már érett gabona aratás előtti többszöri megázása. Vizsgáltunk néhány 2005-ös mintát, a legszennyezettebben 12.5 ppm DON-t találtunk, további 5–6-ban 4–6 ppm körüli mennyiséget. Ez magyarul azt jelenti, hogy a járványra mindig számítani kell, statisztikai valószínűsége országosan, ami a búzatermő terület nagyjából felére terjed ki, háromévente van, ugyanazon a helyen átlagosan 5–6 évente fordul elő járvány. Több toxikológiai felmérés szerint az átlag csak 0.5 ppm körül van, de már ebben is kell határérték feletti mintának lenni. Sajnos, vannak mérések, amelyek valamely okból ma sem nyilvánosak, az ok valószínűleg nem a toxinitmentesség.

Többben érvelnek azzal, hogy az 1998-as járványnál sem volt veszélyes a fertőzöttség (az adatok Dr. Hege Ottótól származnak és a Tedejen tartott Fusarium értekezlet

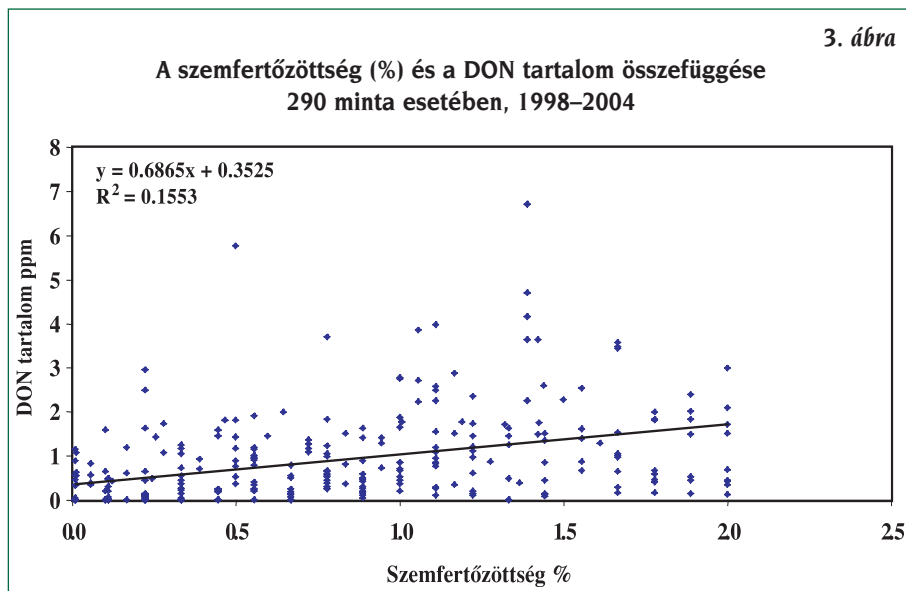
összefoglalójában látott napvilágot 1998-ban, IKR kiadvány). Az adatok azonban azt mutatják, hogy az SGS vizsgálatai szerint 1998. VII. 10. és IX. 23-a között több, mint másfél millió t (1654 eT) alapján 78.000 t mutatott 2% tömeg feletti szemfertőzöttséget (arány: 4,8 %), de Békésben csaknem 10, Csongrádban, Baranyában és Vasban 7–8 % volt az átlag. 1–2 % között 187.127 t volt, átlagosan 11,3 %, de Békésben ezen tételek 21 %-ot tettek ki, s csupán hat megyében nem érte el ezen tételek aránya a 10 %-ot. A 0,5–1 % között 669.629 t, míg 0,5 % alatt 718.000 t volt. Mivel a szabvány szerint a káros keverék 2 %-on felül nem lehet, 78.000 t biztosan nem felelt meg a szabványnak, és az 1–2 %-os fertőzöttségű tömeg más káros keverék miatt igen nagy valószínűséggel nem minősült be, de a 0,5–1 % közötti tételekből is lehetnek olyanok, ahol a káros keverék szabvány feletti volt. Ha csak a legfertőzöttebb két kategóriát tekintjük, az is kerekben 265.000 t, amit a maga 15,1 %-val nem lehet elhanyagolhatónak tekinteni.

Kérdés, mekkora lehetett ezek DON tartalma. Erről nincsenek adatok (pontosabban számomra nem ismertek). Volt azonban egy kísérletsorozatunk, amelyben 725 mintát vizsgáltunk meg. Ebből 376 volt 2 ppm alatti DON koncentrációjú, ezt a 2. ábra mutatja be. Látható, hogy 2 % alatti szemfertőzöttségénél is számos tétel volt, ahol 1,25 ppm határértéket meghaladó eredményt kaptunk (2. ábra). Azaz, ha az alacsony fertőzöttség általában nem generál nagy toxin tartalmat, a határérték feletti toxintartalom nem volt ritka jelenség.

Ha csak azokat a tételeket nézzük, ahol 2 %-on belüli szemfertőzöttség volt, akkor 290 tételt találtunk. 76 esetben haladta meg a toxintartalom a határértéket, nem egy esetben többszörösen (3. ábra). Azaz a vizsgált 2 % szemfertőzöttség alatti tételek negyedének toxintartalma meghaladta az 1,25 ppm-et. Ehhez annyit kell hozzátenni, hogy mi fertőzöttségi, és nem tömegszázalékos adatokkal dolgoztunk. Mivel a fuzáriumos szemek könnyebbek, így ezek akár 30–50 %-kal is könnyebbek lehetnek, a 2 %-os tömegarányú fertőzöttséghez akár 3 %-os szemfertőzöttség is tartozhat. Ha a dolgot innen nézzük, akkor végképp nem lehet okunk az elbizakodottságra.

Mit kell tenni annak érdekében, hogy a járványos években se legyen súlyos toxinszennyezés?

A.) A fajták és hibridek minősítése tipikus állami feladat. Úgy gondoljuk a magyarországi termelők alapvető érdeke, hogy olyan fajtaszortiment álljon rendelkezésre, amely járványos években is megvédi az állományokat, legfeljebb egy fungicid ráségités kell a megfelelő eredmény eléréséhez. A forgalomba kerülő új fajtáknál és hibrideknél meg kell követelni az OMMI kísérleti átlagánál kisebb fuzárium fertőzöttséget és toxintartalmat. A fogékonyabb fajtáknál biztosítani kell a kalász védelmét. Kísérleti adataink azt mutatják, hogy a

nyugat-európai fajták – tisztelet a kivételnek – sokkal jobb toxintermelők, mint a magyarok, pl. a Ludwig 2–3-szor több toxint termelt, mint az Őthalmom, vagy a Zugoly, bár magyar viszonylatban ezeket sem tekintjük még ellenállóknak. Úgy gondoljuk, hogy ezeknél lényegesen ellenállóbbakat szabad csak a köztermesztésbe engedni. A dőlt gabonában sokkal több toxin halmozódhat fel, ezért a magas búzák termesztése nem feltétlenül ajánlott. Számítani kell arra, hogy globális felmelegedés miatt az időjárás kiszámíthatatlanabbá válik, ebbe a 100 mm feletti meleg esőtől kezdve, a többhónapos szárazságig minden belefér. Vagyis az átlagos ellenállóság-szintet fokozni kell.

A kukoricánál, mivel gazdaságos vegyszeres védekezés nem áll rendelkezésre, csak a rezisztencia marad, itt a teljes minősített hibridsort át kellene vizsgálni és a nagyon fogékonyakat le kell venni az ajánlati listáról.

B.) Ezzel párhuzamosan javítani kell a védekezés hatásfokát. Erre most új eljárást dolgoztunk ki, ami nagyjából kétszeresére növeli a fungicid hatékonyságot azzal, hogy a kalászokat nem felülőröl, hanem előre és hátra fújó szórófejekkel oldalról permetezzük, így körkörösén tudjuk befedni a kalászt, és sokkal hatékonyabb védelmet tudunk adni.

A probléma az, hogy a járványok, éppen a zivatarfrontok pontos előrejelezhetetlensége miatt nem jelezhetők pontosan előre, ezért a megelőző kezelés igen fontosá válik annál inkább, mert aki nem szerezte be időben a hatékony szert, az már később rosszabb hatékonyságúval kell, hogy beérje. Ha el is marad a járvány, azért a fungicidkezelés nem feltétlenül felesleges pénzkiadás, mert a terméshozadék jó esetben ilyenkor is kompenzálhatja a ráfordítások egy részét, és megadja azt az értékesítési biztonságot, ami egyébként nem lenne meg.

A búzánál egybehangzó adatok alapján a szántóföldi fertőzöttség nagyobb, mint

amit a szemtermésen gyakran látunk, mert a fertőzött szemek legkönnyebb része a kombájnosítás során a tarlóra érkezik, ez a fertőzött szemek nagyjából 30 %-a. Ugyanerre a sorsra jutnak azok az aszott szemek, amik az elhalt kalászkák felett nem tudtak kifejlődni, bár egészségesek. Rostálással (2.2) a tételben maradt szemek nagyjából 30 %-át sikerül eltávolítani, de 15 % termésvesztés mellett, mert az apró, egészséges szemek is áthullanak a rostán. Fajsúly szerinti elválasztással további 20–30 % javulás érhető el. Ha mindezt összeszámoljuk, akkor a kombájnosítás után megmaradt fertőzés nagyjából 50–70 %-át lehet eltávolítani. Ha most visszatekintünk az SGS adataira, nagyon valószínű, hogy a fertőzött tételek jelentős részét jelentős költséggel és veszteséggel már rostálással is packépesé lehetett tenni, de mégis a termés nagyobb részét meg lehetett menteni.

Összefoglalóan, a fuzárium leküzdhető betegség, de csak akkor, ha nem becsüljük le, és komolyan vesszük. Ezért a kutatómunkának, a rezisztens fajták előállításának és a fajták tesztelésének folyamatosnak kell lennie, és szigorúan életveszélyes a kutatómunkát leállítani azzal az érveléssel, hogy három-négy éve nem volt járvány. Ebben az esetben bármely jövőbeni járvány esetén ugyanolyan védtelenek leszünk, mint a múltban, az eddig kutatásra költött pénz pedig sohasem fog megtérülni.

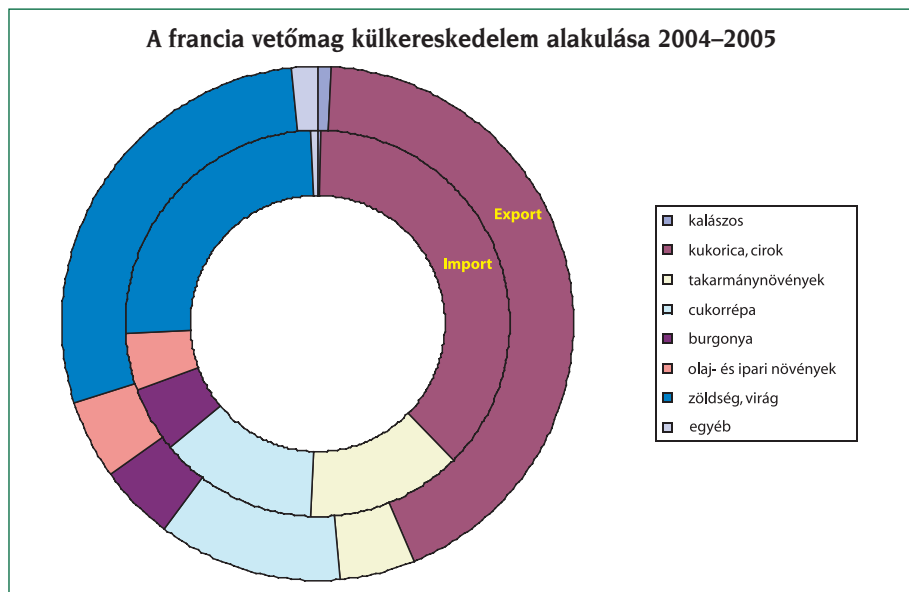
A legfrissebb példa. Ugandában 1999-ben lépett fel egy új szározásda rassz, amely az eddigi hírek szerint az összes eddigi rezisztenciaforrást fertőzni képes. Ma ez a rassz már átért a Közel-Keletre, s 2–3 év múlva már nálunk is megjelenhet. Pedig 30 éve nem volt járvány. Szerencsére, a szározásda kutatás nem állt le az elmúlt 30 évben, így van esély a munka intenzívebbé tételére.

Azt gondolom, hogy a felelős döntéseknek a tájékozottságon kell alapulniuk. Ez a néhány gondolat ezt a célt szolgálja.

Dr. Mesterházy Ákos
főosztályvezető, egyetemi tanár

Francia vetőmag-export

A francia vetőmagsektor külkereskedelmi mérlege már 15 éve pozitív. A 2004/2005-ös gazdasági évben az exporttöbblet (255 millió euró), 12 %-kal több, mint az előző évi (228 millió euró). Franciaország Európa elsőszámú vetőmagtermesztője, emellett – néhány növénynél (pl. kukorica) – európai feldolgozási, logisztikai központja is. Az importjuk viszonylag magas (363 M euró), de ennek nagy részét tovább értékesítik, csak egy kis része kerül belső felhasználásra.

Az Európai Unióba és a harmadik országokba irányuló francia vetőmagexport alakulása		
Ország	Export (millió euró)	
	2003/04	2004/05
Németország	142,9	135,2
Hollandia	62,3	73,7
Olaszország	67,8	67,7
Spanyolország	54,2	64,0
Belgium	38,3	35,3
Lengyelország	12,2	17,8
Nagy-Britannia	20,1	16,7
Magyarország	15,8	16,1
Ausztria	17,7	11,4
Dánia	6,0	11,2
Görögország	14,9	9,1
Svédország	5,2	6,6
Portugália	11,3	6,5
Cseh Köztársaság	4,6	5,5
Szlovákia	2,5	2,7
Luxemburg	1,9	2,1
Szlovénia	0,6	1,3
Írország	0,9	0,9
Balti Államok	0,6	0,7
Finnország	0,2	0,3
Ciprus	0,2	0,3
Málta	0,1	0,1
EU-25	480,3	485,4
Marokkó	12,2	13,9
USA	11,5	12,0
Algéria	9,4	10,8
Svájc	9,8	9,9
Oroszország	6,1	9,3
Ukrajna	4,4	8,6
Tunézia	7,0	5,7
Törökország	5,1	5,2
Irán	4,6	5,1
Románia	4,5	4,0
Japán	3,2	3,5
Egyiptom	3,2	3,2
Brazília	2,1	2,8
Dél-Afrikai Köztársaság	1,8	2,1
Bulgária	3,3	2,1
Chile	1,2	2,0
Horvátország	1,2	1,9
Jordánia	2,6	1,9
Szaud-Arábia	1,5	1,9
Libanon	1,4	1,7
Egyéb	23,6	24,1
3. országok	119,7	131,7
Általános összesítés	600,0	617,1

2004/2005-ben az export értéke 617 millió euróra emelkedett (3%-os növekedés) a 2003/2004-es 600 millió eurós értékről. A vetőmagsektor forgalmának egy kicsivel több, mint 30%-a export (ábra).

A pozitív mérleghez hozzájáruló főbb növénycsoportok: kukorica (132 M euró), zöldségfélék (82 M euró), cukorrépa (25 M euró) és olaj- és ipari növények (15 M euró).

A cukorrépa 1995 óta első alkalommal került a második helyre a szántóföldi növények között. Az előnyös helyzet a különösen jó szezonnal magyarázható, de a brüsszeli tárgyalási folyamatban lévő új cukorszabályozás az elkövetkező években nagy valószínűséggel jelentősen érinteni fogja az ágazatot.

A takarmányszektor összességében deficit. A növénycsoporton belül az export-import egyenleg egyedül pillangósoknál (lucerna, herefélék) pozitív 3 M euróval. A pázsitfűfélék esetében jelentkeznek a legmagasabb deficit 22 M euró körül.

A francia vetőmagipar ügyfelei többnyire az Európai Unióban vannak, az export értékének több mint háromnegyed része ezekbe az országokba kerül. Németország messze a legfontosabb export célország. Franciaország Hollandiát – az export újbóli fellendülésével – második legfontosabb ügyfelévé tette, és ez csökkent a kereskedelmi mérleg hiányának egy részét. Egyéb fő partnerei: Olaszország, Spanyolország, Belgium, Lengyelország.

A harmadik országok /a Maghreb országok (Marokkó, Algéria, Tunézia), Közel- és Távol-Kelet, és az USA/ messze elmaradnak Franciaország első partneri körétől (táblázat).

Horváth Zsolt

Vetőmag Szövetség és Termék Tanács új tagjai 2006. február – április

Név	cégnév	irsz	város	utca
Schupkégel Ádám	magánszemély	5622	Kőröstarcsa	Damjanich u. 1/a.
íj. Thury Attila	magánszemély	8172	Balatonakarattya	Fenyves u. 2/a.
Fábián László	Agro-Cow Kft.	4100	Berettyóújfalu	Balogh tanya 0305/16.
Katona Lajos	Agrofém Kft.	5500	Gyomaendrőd	Új Élet major
Lidy Reinhard	Agro-Wirt Kft.	9241	Jánossomorja	Erdősor u. 27.
Szeifert Zoltán	Balmaz-Agro Kft.	4060	Balmazújváros	Jenőháza hrsz.0364/4.
Szekeres József	Dányi Agrárszövetkezet	2118	Dány	Szabadság u. 52.
dr. Faragó Károly	Dr Faragó Károly és Tsai Kft.	6000	Kecskemét	Mathiász J. u. 19.
Pancaz Tibor	FarmForg Kft.	7100	Szekszárd	Palánk 18.
Tarczal Erik	Georgikon Tanüzem Kht.	8360	Keszthely	Deák F. u. 16.
Áncsán János	Kunmadarasi Mg. Kft.	5321	Kunmadaras	Kovács tanya
dr. Kádár Gyula	Nánási Agro Kft.	5520	Szeghalom	Tildy u. 5.
Nagy Péter	Oryza-Karex Kft.	5561	Békésszentandrás	Széchenyi u. 23.
Bugár Bertalan	Pannon Gazdász Kft.	9145	Bágyogszovát	Szabadság u. 134.
Z. Tóth György	Szentannai S. Mg. Szki., Gimn. és Kollégium	5300	Karcag	Szentannai S. u. 18.
Schupkégel Ádám	Töröksziget Kft.	5630	Békés	Korona u. 3.
Vargha Zsófia	Tradisco Kft.	1037	Budapest	Testvérhegyi út 99.
Vég Pál	Új Kalászka BÉSZ	9024	Győr	Gomba u. 2.
Csige István	Zea-93 Kft.	4060	Balmazújváros	Debreceni u. 55/a.

Vetőmag Szövetség és Termék Tanács kilépett tagjai 2006. február – április

Cégnév	irsz	város	utca	tanúsítvány száma
Agrofema Kft.	8684	Somogybabod	Május 1. u. 17.	1369
Agro Kaba Kft.	4183	Kaba	Rákóczi u. 93.	1018
Agro-Max Bt.	2422	Mezőfalva	Semmelweis u. 26.	69
Agromerkant Kft.	9022	Győr	Árpád u. 55.	1140
Bernáth János	6760	Kistelek	Rózsa u. 2.	1292
Cene István	3125	Szilaspogony	Rákóczi út 125.	5
Fajcsák János	3390	Füzesabony	Hunyadi út 8.	1039
Fibro-Seed Kft.	3356	Kompolt	Tavas u. 14.	175
Horváth Imre	9086	Töltéstava	Széchenyi u. 3.	1189
Hunya Zita	5553	Kondoros	Árpád u. 38.	18
Hunyagro-Farm Kft.	5555	Hunya	Rákóczi u. 26/1.	230
Jákli Viktor	7020	Dunaföldvár	Baross dűlő 36.	633
Katona Lajos	5500	Gyomaendrőd	Zrínyi M. u. 23/1.	1265
Kerti 2000 Kft.	1077	Budapest	Rottenbiller u. 35.	980
Koroknai Sándor	4225	Debrecen	Homokhát u. 19/b.	704
Krisztina IV. Bt.	2700	Cegléd	Közép út 40-42.	908
Magyar Kereskedőház Kft.	8200	Veszprém	Budapest u. 8.	846
dr. Nagy Béla	3356	Kompolt	Széchenyi u. .	1325
Nagypál Ferenc	5400	Mezőtúr	Kossuth út 42.	657
Nánási Tünde	5520	Szeghalom	Tildy u. 5.	1273
Peczéné Kozma Éva	3350	Kál	Kápolnai út 12.	1129
dr. Póczik István	9600	Sárvár	Magyari u. 12.	1397
Réti József	5241	Abádszalók	Széchenyi út 42.	990
Socodis Chemical Kft.	1037	Budapest	Testvérhegyi út 99.	1321
Szöllősi Jánosné	5430	Tiszaföldvár	Ókincsem I út 5.	1000
Thury Attiláné	8172	Balatonakarattya	Fenyves u. 2.	1384
Tóth Flórián	5362	Tiszaörs	Kútsor 30.	1138
Töltéstavai Mg. Rt.	9086	Töltéstava	Petőfi u. 146.	883
Tritikon Kft.	5321	Kunmadaras	Kálvin út 19.	595
Tuhai Kálmán	5400	Mezőtúr	Fóti u. 182.	1107
Újrakezdés Szövetkezet	3178	Varsány	Szécsényi u. 57.	962
Vajai Csillagfürt Nemesítő Bt.	4562	Vaja	Damjanich u. 48.	496
Vetőmag 2000 Bt.	9021	Győr	Árpád út 29.	1210

A felsorolásban szereplő számú tanúsítványok használata érvénytelen!

VETŐMAG SZÖVETSÉG ÉS TERMÉKTANÁCS elérhetőségei

Cím: 1054 Budapest, Szabadság tér 14. • Postacím: 1241 Budapest, Pf. 140.

Telefon: 06-1-332-5755 • Telefax: 06-1-302-6507

E-mail: vetomagt@hu.inter.net • Honlap: www.vetomagtermektanacs.hu

Fontos információk

PÁLYÁZATOK

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium pályázati felhívása alapján vissza nem térítendő támogatásra lehet igényt benyújtani **birtok-összevonási célú termőföldvásárlások** esetén. Pályázatot nyújthatnak be azok a nyilvántartásba vett magánszemélyek és gazdálkodók, akik:

- mezőgazdasági termeléssel foglalkozó vállalkozói, ill. őstermelői igazolvánnyal rendelkeznek, vagy az erdészeti hatóság által nyilvántartásba vett egyéni erdőgazdálkodónak minősülnek, vagy
- mezőgazdasági, erdőgazdasági, vadgazdasági, ill. halászati tevékenységet folytató jogi személynek tagjai, tulajdonosai, vagy
- nyilvántartásba vett családi gazdaság tagjai.

A támogatás mértéke az adásvételi szerződésben kikötött vételárnak legfeljebb 20 %-a, de pályázatonként maximum 3 millió Ft. A pályázatok benyújtásának határideje: legkésőbb 2006. szeptember 30, de **minden esetben az adásvételi szerződés keltétől számított 90 napon belül.** A pályázat benyújtásának helye: FVM Földügyi és Térinformatikai Főosztálya (1055 Budapest, Kossuth tér 11.). A pályázati felhívás megjelent a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő 2006/5. számában illetve megtalálható a www.fvm.hu honlapon is.

***

A többször módosított 25/2004. (III. 3.) FVM rendelethez kapcsolódóan, pályázati felhívást tett közzé az FVM a **gazdálkodás eredményességét segítő ismeretátadás céljára igényelhető támogatásokra.** Az igényeket egyrészt a FM Hivatalok, másrészt a minisztérium hatáskörébe tartozó támogatási célokra lehet benyújtani. Benyújtási határidő: **2006. október 31.** A pályázati felhívás megjelent a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő 2006/7. számában ill. az FVM honlapján.

RENDELETEK

A **2/2006. (I. 18.) FVM rendelet** módosítja a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról szóló 89/2004. (V. 15.) FVM rendeletet (Magyar Közlöny 2006/4.).

***

A **16/2006. (II. 24.) FVM rendelet** módosítja a *növény-egészségügyi feladatok végrehajtásának részletes szabályairól* szóló 7/2001. (I. 17.) FVM rendeletet. A rendelet kiegészült a **károsítómentes terület** kialakítására vonatkozó előírásokkal. Vetőmag vonatkozásában módosult az eredeti rendelet 6. számú melléklet A. része I.

szakaszának (Növények, növényi termékek és egyéb anyagok, amelyek az egész Európai Unióra nézve fontos károsítók lehetséges hordozói, és amelyeket növényültetvénynek kell kísérnie) 2.4. pontja, mely szerint az *Allium ascalonicum* L., *Allium cepa* L. és *Allium schoenoprasum* L. ültetésre szánt magvai és hagymagumói, és ültetésre szánt *Allium porrum* L. növények mellett a *Medicago sativa* L., a *Helianthus annuus* L., a *Lycopersicon lycopersicum* (L.) Karsten ex Farw. és a *Phaseolus* L. vetőmagvait is **növényültetvénynek** kell kísérnie (Magyar Közlöny 2006/22.).

***

17/2006. (II. 28.) FVM rendelet a *szántóföldi növényfajok vetőmagvainak előállításáról és forgalomba hozataláról* szóló 48/2004. (IV. 21.) FVM rendelet módosítása. A rendeletmódosítás legfőbb eleme, hogy megteremti a cégek számára átruházott jogkörben történő vetőmag-minősítés lehetőségét (Magyar Közlöny 2006/24.).

***

18/2006. (II. 28.) FVM rendelet a *zöldség szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról* szóló 50/2004. (IV. 22.) FVM rendelet módosítása. A rendeletmódosítás legfőbb eleme, hogy lehetővé teszi a cégek számára az átruházott jogkörben történő vetőmag-minősítést. A módosítás azonban csak a certifikált rendszerben történő vetőmag-minősítést érinti. A standard vetőmag-szaporításra nem vonatkozik (Magyar Közlöny 2006/24.).

***

20/2006. (III. 17.) FVM rendelet a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlege társfinanszírozásában megvalósuló *agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének* részletes szabályairól szóló 150/2004. (X. 12.) FVM rendelet módosítása. Az egyes agrár-környezetgazdálkodási célprogramok esetében az adott kultúrában engedélyezett növényvédő szerek közül használható, illetve tiltott növényvédő szer hatóanyagok jegyzékének változása (Magyar Közlöny 2006/30., ill. letölthető az FVM honlapjáról www.fvm.hu).

***

24/2006. (III. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből finanszírozott *egységes területalapú támogatás* 2006. évi *igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről*. A támogatási kérelmeket 2006. április 15-től 2006. május 15-ig lehet benyújtani (Magyar Közlöny 2006/35. I.).

***

25/2006. (III. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből finanszírozott egységes területalapú támogatásokhoz kapcsolódó 2006. évi *kiegészítő nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről*. A támogatási jogcímek között többek között szerepel a szántóföldi növénytermesztés, rizstermesztés, energetikai célból termesztett lágy és fás szárú növények termesztése, stb. (Magyar Közlöny 2006/35. I.).

HÍREK

Az FVM Növény- és Talajvédelmi Főosztályától kapott információ alapján felhívjuk figyelmét, hogy a 7/2001. (I. 17.) FVM rendelet, és azt módosító 81/2005. (IX. 13.) FVM rendelet szabályozza a növényegészségügyi feladatokat, ezen belül a vetőmag szakmát érintő **növényültetvény** használatát.

A 16/2005/EK Bizottsági irányelv kizárólag a minősített bab, napraforgó és paradicsom vetőmagokra írja elő a növényültetvény használatát.

A 77/2005/EK irányelv rendelkezik arról, hogy új követelményként, **2006. május 1-jétől** valamennyi bab, paradicsom és napraforgó vetőmag esetén (standard is) **kötelezővé válik a növényültetvény használat**. Ennek feltételeit meg kell teremteni, vagyis ahol előzetes bejelentési kötelezettség áll fent, azt még május 1. előtt el kell végezni.

Az ezzel összefüggő magyar jogszabály elkészítése folyamatban van.

***

A 2006. évi tavaszi belvíz okozta károkat országos szinten vis maiornak, azaz elháríthatatlan külső oknak nyilvánították. Azoknak a termelőknek, akik támogatási igényüket már benyújtották és **belvízkárt** szenvedtek, a változásnak megfelelően egy erre rendszeresített formanyomtatványt kell benyújtaniuk a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz. A bejelentést (melyhez csatolni kell a földterület fekvése szerint illetékes megyei FM hivatal igazolását a bekövetkezett belvízkárról) az elháríthatatlan külső ok megszüntetésétől számított 10 munkanapon belül kell megtenni.

***

A Nemzeti Földalapkezelő Szervezet bejelentése alapján az ideiglenes földhasználati engedéllyel rendelkező gazdálkodók a súlyos belvízhelyzetre való tekintettel kérhetik a **földhasználati díj elengedését**, amennyiben a föld megművelése során költségeik keletkeztek, de természetesen, bevétele már nem számíthatnak. A kérelmeket a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet területi irodáiban lehet benyújtani.